

Az orosz–ukrán háború harmadik évének tanulságai¹

Vezetői összefoglaló

- Katonailag – a jelenlegi feltételrendszer fennmaradása mellett is – Oroszország fölényben van, a stratégiai kezdeményezést is birtokolja. 2025-ben viszont e feltételeknek a romlásával (Ukrajna támogatásának gyengülésével), így fokozódó orosz erőfölénnyel és ennek következményeivel kell számolni.
- Az orosz erőfölény miatt Ukrajna, a jelentős veszteségek és lassú előrehaladás miatt Oroszország részéről is racionális döntés lenne a tárgyalás – azonban a rendezés feltételeiről és megvalósításáról gyökeresen eltérnek az elképzelések.
- A Biden-adminisztráció, amíg még lehetett, maximalizálta Ukrajna támogatását, a Trump-adminisztráció viszont a gyors rendezést sürgetve egy instabil, fenntarthatatlan megállapodásba, sőt a katonai vereségbe is belekényszerítheti Ukrainát, ha cserben hagyja. Az Ukrajna mellett elkötelezett európai államok támogatása erősödött, de az EU-27-ek megosztottak, Európa egyedül nem tudja pótolni a múltó amerikai támogatást.
- Az orosz gazdaság továbbra is meglepően ellenállónak bizonyul a nemzetközi szankciók hatásaival szemben.
- Az ukrán társadalom nehezen, de küzd a háború terheivel, és továbbra sem tört meg az önvédelem szándéka.
- Az Oroszországot nyíltan – Észak-Korea, Irán – vagy burkoltan – Kína – támogató országok mélyítették az együttműködést Moszkvával, aminek kulcseleme a katonai és kettős felhasználású technológia-transzfer.

Elemzésünk az orosz–ukrán háború harmadik évének tanulságait foglalja össze. Ennek során szólunk az év katonai mérlegéről és a háború befejezésének esélyeiről, az orosz gazdaság állapotáról és az Oroszországnak nyújtott támogatásról, a legfontosabb ukrán társadalmi és politikai vitákról, az Ukrajnának nyújtott pénzügyi támogatásról, a fegyverszállításokról és a védelmi jellegű támogatásokról, valamint a legfontosabb szereplőknek a háború harmadik éve során tanúsított magatartásáról. Ugyanakkor nem értékeljük részletesen a háború (katonai) eseménytörténetét, mivel az a magyar sajtóban is rendkívül jól nyomon követhető volt.

A háború harmadik évének katonai mérlege és a 2025-ös év várható tendenciái

Ukrajna a háború harmadik évét kénytelen volt úgy megkezdeni, hogy Oroszország mind az élőerő, mind pedig a tűzerő tekintetében jelentős fölényre tett szert. Egyrészt a 2023-as nyári ukrán ellentámadás jelentős veszteségekkel járt, és a tűzérség intenzív alkalmazása miatt jelentősen megcsapantak a felhalmozott lőszertartalékok. Másrészt 2024 áprilisában sikerült csak elfogadnia mind az amerikai kongresszusnak az akkorra már több mint fél éve halasztódó újabb katonai támogatási keretösszeget, mind pedig az ukrán Verhovna Radának a mozgósítási törvény régóta esedékes reformját.² Mindeközben, bár orosz oldalon sem volt fenntartható a háború első évében látott, akár napi 50-60 ezres tűzérségi lőszerfogyasztás, a 2024-es év első felét jellemző ukrán „lőszeréhség” időszakában így is átlag ötszörös, a front egyes szakaszain pedig akár tízszeres erőfölénybe kerülhetett az orosz tűzérség, köszönhetően az orosz hadiipari kapacitások felpörgetésének, valamint az Észak-Koreától kapott mintegy 4,8 millió darab lőszernek.³ A 2022 őszi részleges mozgósítást követően Moszkva nem rendelt be újabb tartalékosokat, helyette a „rejtett

¹ A jelen tanulmány szerzői Csiki Varga Tamás, Csoma Mózes, Deák András György, Egeresi Zoltán, Háda Béla, Kemény János és Tálás Péter az NKE EJKK John Lukacs Intézet Stratégiai Védelmi Kutatási Programjának munkatársai, Jójárt Krisztián az SVKP külső munkatársa. A tanulmány a TKP2021-NVA-16 azonosítószámú NKE HHK „Alkalmazott katonai műszaki-, had-, és társadalomtudományi kutatások a nemzetvédelem, nemzetbiztonság területén a Hadtudományi és Honvédtisztképző Karon” című pályázat keretében készült.

² GAZDA Albert: [A kijevi rada elfogadta a mozgósítás szigorításáról szóló jogszabályt, több százezer ukrán férfi kaphat behívót](#), [online] 2024. 04. 11. Forrás: 444.hu [2025. 02. 17.]; Todd PRICE: [Long-Delayed U.S. Aid To Ukraine May Soon Take Shape. Here's How](#). [online], RFE/RL, 2024. 04. 03. Forrás: [rferl.org](#) [2025. 02. 17.]

³ Kateryna DENISOVA: [Zelensky: Russia fires 10 times more shells, uses 300 aircraft in Ukraine only](#), [online] 2024. 04. 16. Forrás: [kyivindependent.com](#) [2025. 02. 17.]; Kateryna DENISOVA: [North Korea could have sent up to 5 million artillery shells to Russia, Seoul says](#), [online] 2024. 06. 14. Forrás: [kyivindependent.com](#) [2025. 02. 17.]

mozgósítás” eszközével, a szerződéses állomány növelésével, az önkéntes zászlóaljok felállításának folytatásával és elítéltek toborzásával igyekezett pótolni a veszteségeket és tartalékokat képezni.⁴ Ennek eredményeként becslések szerint 2024 év elején az Ukrajnában lévő orosz erők létszáma 470.000 körül lehetett, és az év során további 400.000 katonát tudtak toborozni, mely a rendkívül súlyos veszteségek mellett is lehetővé tette az erők létszámának növelését.⁵ Az Ukrajna elleni műveletben résztvevő orosz erők teljes létszámát 2025 elején 580.000-re becsülte a RUSI jelentése, ideértve a kurszki területen harcoló orosz csoportosítást is. Velük szemben ukrán oldalon a haderő és más fegyveres szervek létszáma összesen 800.000 fő, melynek azonban legfeljebb 25%-a harcoló erő, miközben az 580.000-es orosz kontingensben lévő harcoló erők aránya ennél magasabb. Így a tényleges erőviszony az élőerő tekintetében a front különböző szakaszain 1:2 és 1:6 között alakul az oroszok javára.⁶ További problémát jelentett, hogy a védvonalak kiépítésével is késlekedett Ukrajna, azokat pedig sokszor nem a megfelelő helyen és irányban építették ki a munkálatokat végző civil vállalkozók. Ezért Avgyijivka februári eleste után az orosz erők a korábbinál gyorsabb ütemben tudtak előre törni.⁷ E nehéz helyzet közepette cserélték le az ukrán haderő főparancsnokát, Valerij Zaluzsnijt, a vitatott megítélésű Olekszandr Szirszkijire. Orosz oldalon az elnökválasztást követő kormányátalakításban a védelmi miniszteri székben történt változás: a 2012 óta regnáló Szergej Sojgu helyett Andrej Belouszovot nevezték ki. Az addig miniszterelnök-helyettesi pozíciót betöltő és elismert közgazdász kinevezése a védelmi minisztérium élére egyértelműen jelezte, hogy a prioritás a magas nyomáson működő védelmi szektor hatékonyságának növelése.⁸

Az ukránok tűzbeli és létszámbeli problémáit kihasználva az oroszok májusban északról ismét betörték a harkivi régióba (Vovcsanszk térségébe), ahonnan a 2022 őszi ukrán ellentámadás korábban sikerrel szorította ki őket. Az offenzíva célja minden bizonnyal az lehetett, hogy szétfeszítsék a létszámhiánnyal küzdő ukrán védelmet, erőket vonva el az oroszok fő támadási irányát jelentő donyecki területéről. Az orosz támadás ugyanakkor rosszul szervezett volt, így az ukránoknak jelentősebb erők átcsoportosítása nélkül hamar sikerült stabilizálni a harkivi frontot.

Augusztus elején az ukránok is megpróbálkoztak azzal, hogy az oroszokat erők átcsoportosítására kényszerítsék a donyecki főirányból, enyhítve ezzel az ukrán védőkre nehezedő nyomást. Az ukránok egy meglepetésszerű betöréssel egy hét alatt mintegy 1000 négyzetkilométernyi területet vontak ellenőrzésük alá Oroszország kurszki régiójából, kihasználva a gyenge orosz védelmet.⁹ Az orosz nyomás a donyecki főirányban ugyan nem csökkent ennek hatására, az ukránoknak azonban sikerült jelentős orosz tartalékokat lekötni, ideértve azt a körülbelül 12.000 észak-koreai katonát is, akiket Phenjan Moszkva támogatására küldött, és akik súlyos veszteségeket szenvedtek el. Ez azért is fontos, mert a kurszki régióba vezényelt tartalékait Oroszország akár a donyecki főirányban, akár az elakadt harkivi offenzíva megtámogatására, vagy akár egy újabb front nyitására vethette volna be. Ez utóbbi lehetőségétől a májusi harkivi betörés óta tartottak az ukránok, azt feltételezve, hogy az oroszok a Kurszkkal határos Szumi régióba törhetnek be, tovább feszítve az ukrán védelmet.¹⁰ Bár az eredetileg elfoglalt területek nagyjából felét az ukránok elveszítették – Moszkva továbbra sem tudja kiszorítani őket a kurszki régióból, Kijev pedig a megszállt területeket cserealapnak tekinti egy jövőbeli orosz–ukrán rendezésben.

A technológiai adaptáció a háború harmadik évében sem állt meg, és a támadás vagy védelem sikerét legfőképp a rádióelektronikai harc és a drónok közti küzdelem határozza meg. Addig, amíg az oroszok az elektronikai zavarás kiküszöbölésére szálóptikás kábellel vezérelt FPV drónokat kezdtek el alkalmazni nagy tömegben, és kerültek fölénybe az ukránokkal szemben, az ukránok főleg mesterséges intelligencia alapú rendszereket vetnek be a drónok automatikus célra vezetésére ugyanezzel a céllal, elkerülve, hogy a

⁴ Paul SCHWARTZ – Dmitry GORENBURG: [Russian Military Mobilization During the Ukraine War: Evolution, Methods, and Net Impact](#), [online] 2024. július. Forrás: cna.org [2025. 02. 17.]

⁵ Jack WATLING – Nick REYNOLDS: [Russian Military Objectives and Capacity in Ukraine Through 2024](#), [online] 2024. 02. 13. Forrás: rusi.org [2025. 02. 17.]; [As Russia makes gains, Ukraine needs more soldiers. But expanding the draft is controversial](#), [online] 2024. 02. 21. Forrás: cnn.com [2025. 02. 17.]

⁶ Jack WATLING – Nick REYNOLDS: [Tactical Developments During the Third Year of the Russo-Ukrainian War](#), [online] 2025. február. Forrás: rusi.org [2025. 02. 17.]

⁷ Josh HOLDER – Constant MÉHEUT – Eric SCHMITT – Thomas GIBBONS-NEFF: [Surprisingly Weak Ukrainian Defenses Help Russian Advance](#), [online] 2024. 03. 02. Forrás: nytimes.com [2025. 02. 17.]

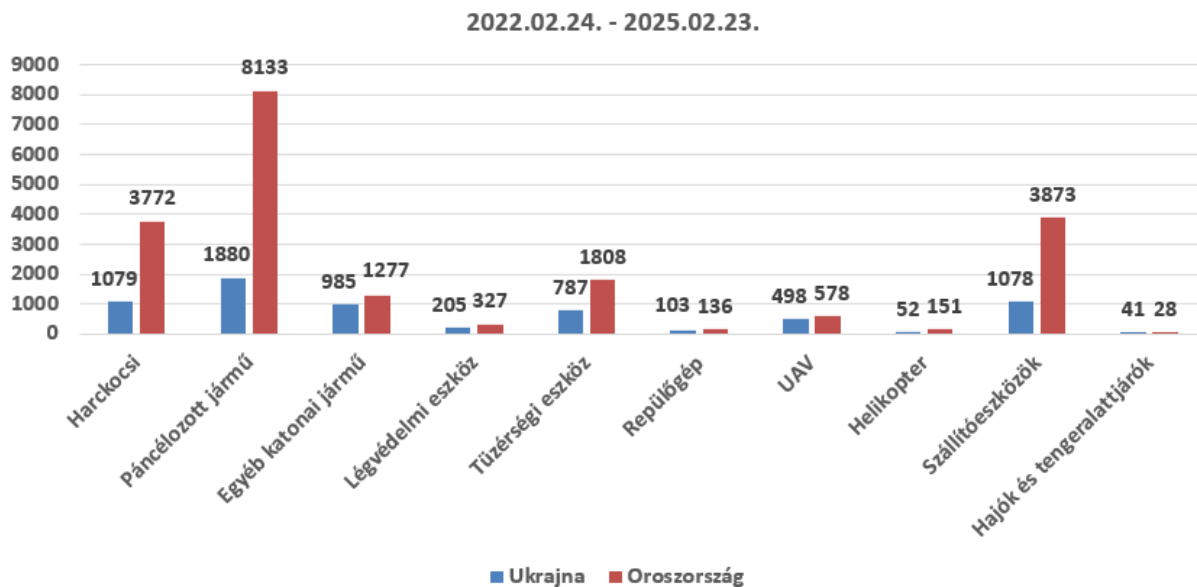
⁸ Laura GOZZI: [Who is Andrei Belousov, Russia's new minister of defence?](#) [online] 2024. 05. 13. Forrás: bbc.com [2025. 02. 17.]

⁹ [Ukraine says it has seized 1,000 sq km in Kursk offensive as Putin vows 'worthy response'](#), [online] 2024. 08 13. Forrás: theguardian.com [2025. 02. 17.]

¹⁰ Christian SEGURA – Javier G. CUESTA: [The five fronts Ukraine is defending with troops and weapons pushed to the limit](#), [online] 2024. 05. 20. Forrás: elpais.com [2025. 02. 17.]

járművekre szerelt mobil zavaróegységek blokkolják a rádiókapcsolatot a drón és kezelője között a cél elérése előtti néhány tíz méterben. A haditechnikai veszteségek nagy részéért a háború harmadik évében már egyértelműen az FPV drónok feleltek, amelyek tömeges alkalmazása részben kompenzálta az ukrán tüzérség lőszerhiányát is.¹¹

A harcok harmadik évének hadműveletei, különösképpen az intenzív, gyalogságra támaszkodó orosz támadó műveletek minden korábbinál nagyobb ütemben növelték a veszteségeket (1. ábra). Az IISS becslése szerint Oroszország 2024-es – azaz egy év alatt elszenvedett – vesztesége harckocsikban elérte az 1.400, harcjárművekben pedig a 3.700 darabot. Az elvesztett harckocsik 6%-a modern T-90-es, 34%-a T-80-as, 49%-a T-72-es, a fennmaradó rész pedig még öregebb T-62 és T-55 típus volt. A veszteségek pótlására és a harcoló kapacitások fenntartására folyamatos a tartalék eszközállomány kikonzerválása és felújítása, valamint az alacsony ütemű gyártás – így a bevethető eszközök mennyisége orosz oldalon még mindig azon a szinten van, mint amikor a háborút eskalálták 2022 februárjában, még ha a minőség csökkent is.¹² Három évnyi magas intenzitású hadviselést követően harckocsikban 3,5-szeres, harcjárművekben 4,3-szoros, tüzérségi eszközökben 2,3-szoros az orosz veszteség az ukránhoz képest.

1. ábra: Az igazolt orosz és ukrán haditechnikai veszteségek mennyisége 2022-2025 között.¹³
(Az ábrát a szerzők szerkesztették.)

2024-ben vált tömegessé azoknak a siklóbombáknak az alkalmazása, amelyek a jól megerősített ukrán célokat is képesek megsemmisíteni. Az akár 3 tonnás, de jellemzően fél és másfél tonnás bombáknak nemcsak a fizikai hatása, de az ukrán katonák moráljára gyakorolt következménye is számottevő, mivel ezek ellen jelenleg nincs hatékony védekezési mód. Az orosz repülőgépek ugyanis az ukrán földi telepítésű légvédelmi rendszerek hatótávolságán kívülről, akár a céltől 90 kilométerre indítják útnak siklóbombáikat.

A háború harmadik évében is folytatták az oroszok az ukrán háttér elleni csapásokat, melyek egyaránt irányultak kulcsfontosságú ukrán katonai létesítmények pusztítására, illetve az ukrán ipari potenciál gyengítésére és a társadalmi akarat megtörésére, a villamosáram-termelési infrastruktúra, valamint más polgári létesítmények elleni támadásokkal. Az elmúlt három évben ezen a területen is jelentős fejlődés

¹¹ Jack WATLING – Nick REYNOLDS: [Tactical Developments During the Third Year of the Russo-Ukrainian War](#), [online] 2025. február. Forrás: rusi.org [2025. 02. 17.]

¹² Yurri CLAVILIER – Michael GJERSTAD: [Combat losses and manpower challenges underscores the importance of 'mass' in Ukraine](#), [online] 2025. 02. 10. Forrás: Military Balance Blog [2025. 02. 23.]

¹³ Az adatok forrása: [Attack On Europe: Documenting Russian Equipment Losses During The Russian Invasion Of Ukraine](#), [online] 2025. 02. 23. Forrás: Oryx Blog [2025. 02. 23.]; [Attack On Europe: Documenting Ukrainian Equipment Losses During The Russian Invasion Of Ukraine](#), [online] 2025. 02. 23. Forrás: Oryx Blog [2025. 02. 23.]

tapasztalható mind az orosz csapásmérések tervezésében, mind pedig az ukrán légvédelem ellentévesítésében. Az ukránok az év nyarára megkapták az első F-16-osokat, amelyek rövidtávon a légvédelmi képességeik megerősítését jelentik a drónokkal és robotrepülőgépekkel szembeni küzdelemben.¹⁴

Mindeközben a 2024-es évben az ukránok is képessé váltak saját nagy hatótávolságú drónok és robotrepülőgépek tömeges előállítására, amelyekkel elsősorban az orosz olajfinomítókat, reptereket és lőszerraktárakat támadták.¹⁵ Az ukrán csapásmérő képességet erősítette az is, hogy az Egyesült Államok novemberben jóváhagyta az ATACMS rakéták és a brit-francia Storm Shadow/Scalp-EG robotrepülőök bevetését oroszországi területek ellen is.

2025 elején az ukrán hadvezetés két fontos (és régóta időszerű) döntést hozott meg. Egyrésztől leállította az új dandárok létrehozását, a mozgósítottakkal pedig a már meglévő és tapasztalt dandárokat fogják feltölteni.¹⁶ Másrészt a vezetés minőségének javítása érdekében megszüntetik az ideiglenes hadműveleti szintű parancsokságokat, és helyette hadtesteket állítanak fel.¹⁷

Az orosz emberveszteségeket három év alatt 172.000 halottra és 611.000 sebesültra becsülték, akik közül 235.000 súlyos, maradandó fogyatékoságot szenvedett el. Az ukrán veszteségek 70.000-100.000 halottra és 380.000 sebesültra rúghatnak, amit az ENSZ Emberi Jogi Megfigyelő Missziója szerint legalább 12.500 azonosított civil halott és 28.400 sebesült egészít ki – azzal a megjegyzéssel, hogy az oroszok által megszállt területeken a civil veszteségeket több tízezerre teszik; csak Mariupol 2022-es ostromakor 20.000-80.000 közé becsülik a civil halottak számát. Az ukrán betörés során megszállt kurszki orosz régióban 350 civil halotról nyilatkozott a helyi közigazgatás, és nemzetközi becslés alapján az itt harcoló észak-koreai katonák közül 1.100-3.000 veszítette életét.¹⁸

Az Ukrajnára nehezedő nyomás jelentősen nőtt Donald Trump megválasztásával, aki az igazságos vagy tartós rendezés helyett látszólag a konfliktus minél gyorsabb befagyasztására helyezi a hangsúlyt. Ezt érzékelve az ukránok még az amerikai elnökválasztás előtt előálltak azzal az öt pontos „győzelmi tervükkel”, amely már egyértelműen egy újabb Trump elnökség tranzakcionalistább külpolitikájával számolva az ukrán nyersanyagkészletek és gazdasági potenciál közös kiaknázását ajánlotta fel Ukrajna stratégiai partnereinek, biztonsági garanciáért és Ukrajna katonai képességeinek további megerősítéséért cserébe. A győzelmi tervből ugyanakkor hiányzik Ukrajna területi integritásának helyreállítása, mint cél, ahogy egyébként az ukrán politikai vezetés kommunikációjából is eltűnt a területek katonai erővel történő felszabadításának kérdése, ami egyértelműen a stratégiai céloknak a realitásokhoz való hozzáigazítását jelzi ukrán részről. A 2025-ös év kilátásait ezért mindenekelőtt az amerikai katonai támogatás bizonytalansága fogja meghatározni, miközben egy tartós rendezés feltételei adóttak. Katonai téren aligha valószínű, hogy Ukrajna képes lesz fordítani a háború dinamikáját és jelentős területeket felszabadítani, ahogy az sem tűnik valószínűnek, hogy az oroszok képesek lesznek a jelenlegi tempónál gyorsabb ütemben haladni előre. Összességében, míg Ukrajna számára a fő kihívást az élőerő, addig Oroszország számára a haditechnika pótlása jelenti majd a 2025-ös évben.¹⁹

Az orosz gazdaság állapotáról a háború harmadik évében

A háború harmadik évében az orosz gazdaság állapotában, az arra ható tényezők vonatkozásában nem állt be modellszerű változás. Három, egymással összefüggő rendszerszintű változó határozza meg Moszkva gazdasági mozgásterét: a külső piaci környezet, a szankciós intézkedések és a háború jelentette költségvetési és strukturális teherterhelés.

Ami a külső környezetet illeti, 2024 normális évnél tekinthető. Az exportbevételek és a külkereskedelmi aktívum visszatért a 2010-es évek második felének jellemző értéktartományába. Az orosz jegybanki adatközlés alapján a 417,2 milliárd dolláros exportbevétel és a 122,6 milliárd dolláros aktívum nagyjából

¹⁴ Martin FURNUSEK: [In historic record, Ukrainian F-16 pilot downs 6 cruise missiles in single mission, Air Force claims](#), [online] 2025. 01. 07. Forrás: kyivindependent.com [2025. 02. 17.]

¹⁵ Greg MYRE: [To hit deep inside Russia, Ukraine has built its own drones](#), [online] 2024. 11. 21. Forrás: npr.org [2025. 02. 17.]

¹⁶ Oleksandr SHUMILIN: [Ukraine no longer forms new brigades, focusing on additional personnel](#), [online] 2025. 02. 12. Forrás: pravda.com.ua [2025. 02. 17.]

¹⁷ Yurii BUTUSOV: [Creation of army corps is essential reform of Armed Forces](#), [online] 2025. 02. 04. Forrás: censor.net [2025. 02. 17.]

¹⁸ Yurri CLAVILIER – Michael GJERSTAD, i.m.: [Ukraine war death toll: huge but not fully known](#), [online] 2025. 02. 17. Forrás: France24 [2025. 02. 17.]

¹⁹ Yurri CLAVILIER – Michael GJERSTAD, i.m.

azonos a tavalyi értékekkel. Ez azt is jelenti, hogy a nemzetközi jegyzésárak kellően magasak maradtak, a kivitel ázsiai piacokra való áttérése sikeres volt, a behozatal szintje változatlan maradt. Mindezek ellenére továbbra is igaz, hogy a független Oroszország elmúlt 35 évében a külpiaci sokkok és árdekonjunkciók jelentették az egyik legfőbb strukturális fenyegetést. A kései szovjet évek, 1998, 2009, 2020 és bizonyos mértékig még a 2014-es hullámvölgy is egyszerre hozta el a fizetési és külkereskedelmi mérleg gyors romlását és viszonylag mély recessziókat. Ennyiben a külpiaci sérülékenység továbbra is komoly kockázat a Kreml számára, annak kezelésére a háborúból kifolyólag megcsappant eszközkészletei maradtak.

A szerteágazó szankciós eszköztár közül a hosszú távú hatásokról viszonylag keveset tudunk. Azok csökkentik és drágítják a technológiákhoz és már a fogyasztási cikkekhez való hozzáférést is, bizonyosan jelentős egyszeri többletköltségeket okoztak a logisztikában és egy sor területen. A stratégiai embargó értelemszerűen csökkenti az orosz hadsereg lehetőségeit. Ugyanakkor ezek a hatások nem fognak rövid vagy középtávon érdemi makrogazdasági korlátot képezni a háború folytatását illetően. Mindezek fontos szempontok, ha a gazdasági szankciórendszer ezen teljességében hosszabb távon fennmarad. De ahhoz, hogy az orosz–ukrán háború kimenetelét a mostaninál jobban befolyásolja, annak még évekig, a mostani intenzitással kellene elhúzódnia. Jelenleg nem ez a meghatározó várakozás.

Ami a rövid távú hatásokat illeti, az orosz gazdaság meglepően rezisztens.²⁰ A szankciórendszer két ponton kívánta rövid távon is megbénítani az orosz gazdaságot: az exportbevételek elvonása révén és a pénzügyi rendszer drasztikus korlátozása mentén. A háború első évében bevetett szankciórendszer alapján a várakozások alapján valóban egy komoly recesszió kellett volna, hogy kialakuljon: a 2022 tavaszi becslések alapján arra az évre a Nemzetközi Valutaalap 8,5%-os²¹, az orosz Pénzügyminisztérium 12%-os²² nemzeti össztermék zsugorodást jelzett előre. A valóság -2,1% volt, amit 2023-ban 3,6%-os, 2024-ben 4,1%-os bővülés követett. A külkereskedelmi aktívum 2022-ben – legfőképpen az energiapiacokat ért háborús hatás révén – történelmi rekordot döntött, miközben a pénzügyi szankciók nem korlátozták érdemben a külgazdasági tevékenységet.

Az orosz exportbevétel elapasztására tett korábbi, frontális kísérletekkel – az európai olajvásárlási bojkottal és a nyugati ársapkával – szemben 2024 folyamán annak „leszalámizása” került előtérbe. Ennek során dedikált, egyes vállalatokkal és az árnyékflotta hajóival szemben hozott amerikai szankciós intézkedésekkel igyekeznek²³ azt apránként csökkenteni. Ezek már nem az orosz olajkivitel egészét érintik, hanem csak mintegy 1-1,5 millió hordó/napos exportot. Ezen volumen hiánya elvileg nem mozgatná meg az olajárat, és a szankciók lehetőséget adnának arra, hogy a csökkenés kiemelten Oroszországot sújtsa. Ezek kisebb, de léletszerűbb lépések, amelyek megnehezíthetik az orosz tengeri exportot Kínába, Indiába. Ugyanakkor az Oroszországot is felvonultató OPEC+ eddig nem mutatott hajlandóságot arra, hogy csökkentse a globális olajárat, annak termelése 2023 áprilisa óta változatlan, nem emelkedett.²⁴ Így ez a stratégia nem terjeszthető ki és kétséges, hogy meddig folytatható.

A pénzügyi és a fizetési rendszereket érintő szankciók vonatkozásában 2024 végére teljessé vált Oroszország kizárása globális hálózatokból.²⁵ Mára gyakorlatilag latorállamként elszigetelt az orosz fizetési rendszer. Ugyanakkor ezek a szigorítások 2014 óta fokozatosan érték Oroszországot, így a kormányzat és a gazdasági szereplők alkalmazkodtak, az orosz pénzügyi rendszer nem omlott össze. A júan vált a meghatározó tartalék és külkereskedelmi devizává, a külgazdasági tevékenység kínai és posztsovjet, esetenként közel-keleti és török közvetítőkön keresztül, jelentős többletköltségek mellett, de fenntartható. Egyelőre a nyugati hegemonia melletti, a fizetési szankcióktól elvárt makrogazdasági hatások egyike sem figyelhető meg Oroszországban, ellentétben az iraki, iráni vagy észak-koreai esetekkel.

²⁰ DEÁK András: [Egyszeri vagy rendszerszintű a rezisztencia? Orosz makrogazdasági helyzet a háború harmadik évében – és a kilátások](#). SVKP Elemzések, 2025/6. [online] 2025. 02. 14. Forrás: uni-nke.hu [2025. 02. 15.]

²¹ [IMF forecasts Russian economy will shrink 8.5% in 2022](#). [online] 2022. 04. 19. Forrás: interfax.com [2025. 02. 15.]

²² [Finance Ministry Predicts 12% GDP Contraction vs CBR's 8-10% Forecast](#). [online] 2022.05.09. Forrás: marketnews.com [2025. 02. 15.]

²³ [Treasury Intensifies Sanctions Against Russia by Targeting Russia's Oil Production and Exports](#), [online] 2025. 01. 10. Forrás: treasury.gov [2025. 02. 07.]

²⁴ [OPEC+ delays oil output increase until April 2025 and extends cuts until end-2026](#). [online] 2024. 12. 09. Forrás: enerdata.net [2025. 02. 07.]

²⁵ John O'DONNELL – Alexandra SCHWARZ-GOERLICH: [Exclusive: U.S. warned Raiffeisen access to dollar system could be curbed over Russia](#), [online] 2024. 05. 15. Forrás: Reuters [2025. 02. 07.]; [Treasury Sanctions Gazprombank and Takes Additional Steps to Curtail Russia's Use of the International Financial System](#). [online] 2024. 11. 21. Forrás: treasury.gov [2025. 02. 07.]

A háborús erőfeszítések okozzák a leglátványosabb és legközvetlenebb makrogazdasági hatást. A honvédelmi kiadások 2021 óta nominálisan majdnem megnégyszereződtek, 3,6 billió rubelről a 2025-ös tervek alapján 13,5 billió rubelre nőnek (a GDP 6,2%-ára). Ez ugyan nem tűnik drámainak, de a többi gazdaságélénkítő lépéssel és járulékos költséggel ezek a kiadások jelentős lyukat ütnek a költségvetésen. Az ezt betömőködő tartalékok és egyszeri bevételek mára kifulladtak, a kormányzat egyre inkább költségvetési átcsoportosításokra és adóemelésekre kényszerül. 2025 folyamán a jelenlegi ütem fenntartása mellett a háború eddigi finanszírozási modellje várhatóan kifulladásra kerül. A Kreml előtt még így is egy sor lehetőség és azok hibridjei állnak rendelkezésre: monetáris finanszírozás, belső vagy külső eladósodás, nemzeti vagyon áruba bocsátása, vagy a háború intenzitásának csökkentése. Értelemszerűen ezek mindegyike komolyabb áldozatvállalást feltételez, és egyre nehezebben teszi a háborút elkendőzhetővé a lakosság széles tömegei előtt.

Mindezek alapján inkább számolhatunk a gazdasági feltételrendszer lassú romlásával, mint valamilyen súlyos összeomlással. A szankciós eszközkészlet nagyjából kimerült, a maradék lehetőségek nem fognak rendszerszintű problémákat okozni. Moszkva számára a legfőbb kockázat egy globális recesszió, visszaesés, amelynek kezelésére szánt forrásokat már felhasználták a háború során. Külső segítségre a korábbinál is kevésbé számíthat az ország, így egy ilyen esemény közvetlenül érintené a lakosság széles tömegeit. A kérdés inkább az, hogy az ilyen jellegű fenyegetést milyen mértékben hajlandó a kormányzat tolerálni, mennyire tartja azt életközelinek és fontosnak, a nyugati kapcsolatrendszert részlegesen helyreállíthatónak, és legfőképpen a háborút ahhoz képest fontosnak.

Az Oroszországnak nyújtott katonai támogatásról

Mivel a háború harmadik évében Oroszországnak nyújtott katonai támogatásról önálló elemzést²⁶ jelentettünk meg, jelen írásunkban csupán röviden, vázlatosan és összefoglaló jelleggel szólnunk a kérdéstről.

Oroszország a korábbi években kialakult partneri hálózatán keresztül közvetve, vagy közvetlenül kapott katonai és nem katonai támogatást a folyamatban lévő katonai műveletek végrehajtásához. Ahogyan a korábbi években is, Kína, Irán és Észak-Korea játszották a legfontosabb szerepet.

A Biden-adminisztráció magas rangú képviselői Kínát azzal vádolták, hogy gépgyártáshoz szükséges eszközök nagyarányú exportjával az orosz hadiipari kapacitások kibővítéséhez járultak hozzá. Az amerikai vádak szerint Oroszország a segítségért cserébe olyan katonai technológiákat oszt meg Pekinggel, amiket korábban nem.²⁷ Hírügynökségi források arról számoltak be továbbá, hogy kínai cégek segédkeztek katonai felhasználású drónok fejlesztésében.²⁸ Közvetett támogatásként pedig nyugati források arra hívták fel a figyelmet, hogy a kínai drónalkatrészek exportjának megszigorításával az ukrán dróngyártás visszafogására tettek lépéseket, mivel az az akkumulátorok és egyéb kulcsfontosságú alkatrészek terén még mindig függ valamennyire Kínától, ezek legnagyobb gyártójától.²⁹

Észak-Korea esetében a fokozódó részvételt a kurszki ukrán betörés után megjelenő észak-koreai harcoló csapatok mutatták a legjobban. A számukkal és veszteségi adatokkal kapcsolatban számos eltérő információ látott napvilágot,³⁰ de az ukrán fél élő hadifoglyok ejtésével meg tudta erősíteni az észak-koreai erők részvételét.³¹ Észak-Korea folytatta a fegyverek és lőszeres szállítását Oroszországnak, többek között 170 milliméteres önjáró nehéztüzérségi eszközöket vetettek be,³² és a már 2023-ban megindult rakéta-szállításokat is folytatta Phenjan: 2024-ben ukrán városokat lőtték a KN-23-as ballisztikus rakétával.³³

²⁶ KEMÉNY János: [Oroszország támogatása az orosz-ukrán háború harmadik évében](#), *SVKP Elemzések*, 2025/8. [online] 2025. 02. 20. Forrás: uni-nke.hu [2025. 02. 23.]

²⁷ Stuart LAU: [US accuses China of giving 'very substantial' help to Russia's war machine](#) [online], 2024. 09. 10. Forrás: politico.eu [2025. 01. 28.]

²⁸ Anthony DEUTSCH – Tom BALMFORTH: [Exclusive: Russia produces kamikaze drone with Chinese engine](#) [online], 2024. 09. 25. Forrás: reuters.com [2025. 01. 28.]; [Exclusive: Russia has secret war drones project in China, intel sources say](#) [online], 2024. 09. 25. Forrás: reuters.com [2025. 01. 28.]

²⁹ Chinese Radio, [Drone Export Restrictions Starting Sept. 1](#) [online], 2024. 08. 29. Forrás: kyivpost.com [2025. 01. 29.]

³⁰ Kelly NG: [What we know about North Korean troops fighting Russia's war](#) [online], 2024. 12. 24. Forrás: bbc.com [2025. 02. 14.]

³¹ Hanna ARHIROVA: [Inside the operations that took captive 2 North Korean soldiers fighting Ukraine](#) [online], 2025. 02. 05. Forrás: apnews.com [2025. 02. 14.]

³² Thomas NEWDICK: [North Korean Long-Range Self-Propelled Artillery Appears In Russia](#) [online], 2024. 11. 14. Forrás: The War Zone [2025. 02. 14.]

³³ [Democratic People's Republic of Korea Faces Security Council Scrutiny Over Military Aid to Russian Federation amid Reports of Troop Deaths](#) [online], 2024. 12. 18. Forrás: un.org [2025. 02. 12.]

Irán szintén folytatta a korábbi években megkezdett fegyverzetbeli támogatást Oroszországnak. A már megszokott típusok mellett 2024 januárjában arról láttak információ napvilágot, hogy Shahed-238-as drón bevetésére is sor került,³⁴ bár a típus későbbi alkalmazásáról nem állnak rendelkezésre információk. 2024 augusztusában a már korábban is felmerült ballisztikus rakéta-átadásra sor került, és a Fath-360, valamint az Ababil típusú kis hatótávolságú rakétákat is leszállították az irániak.³⁵

Az ukrán társadalom és politika a háború harmadik évében

Elemzésünk e részében azt tekintjük át, hogy a háború harmadik évében milyen fontosabb problémákkal szembesült az ukrán társadalom, illetve milyen fontosabb politikai viták és folyamatok zajlottak az országban. Előzetesen jelezzük, hogy a 2022. február 24-ei orosz agressziót követően egyfajta háborús konszenzus alakult ki Ukrajnában, ami lényegében megszüntette a nyílt politikai konfliktusokat és vitákat. Ennek következtében a politikai színtér dinamikája jelentősen lecsökkent. Az invázió első időszakát, különösen pedig az ukrán ellentámadás kudarcát követően azonban a politikai konfliktusok és a társadalmi viták újjáéledtek, jóllehet gyakran igen torz formában jelennek meg. A belső konfliktusok azonosítását elsősorban az nehezíti meg, hogy a jelenlegi hadiállapot idején tilos a tömeges tiltakozás és korlátozott a szólásszabadság.

Az ukrán társadalom legfontosabb problémái közül a háború harmadik éve kapcsán négy dolgot feltétlenül meg kell említenünk: a háború következtében súlyosbodott demográfiai helyzetet, a társadalom háborús fáradtságát és elszegényedésének fokozódását, a győzelemmel kapcsolatos percepció változását, a társadalmon belüli új törésvonal megjelenését a védelemben aktívak és passzívok között, illetve az ukrán önkéntesek különleges társadalmi megítélését.³⁶

Ami a demográfiai helyzetet illeti, Ukrajna lakossága az 1991-es 52 millióról 2024-re 32 millióra csökkent, elsősorban a migráció és az orosz–ukrán háború miatt.³⁷ Mivel az ENSZ már az orosz invázió kezdete előtt a világ egyik leggyorsabban elnéptelenedő országaként tartotta számon Ukrajnát, a súlyos demográfiai helyzet nem újkeletű problémája az ukrán társadalomnak.³⁸ Azonban a háború egyértelműen drámai hatással van a társadalom demográfiai helyzetére, amit az ukrán politikai vezetés is hangsúlyoz. „Ukrajna lakossága 1991-ben, függetlenségének napján 52 millió volt. Ez a szám tíz év alatt 48 millióra csökkent. 2014-re, Oroszország első inváziója előtt a lakosság száma tovább csökkent, 45 millióra. A Krím 2015-ös orosz annektálása után a lakosság 42 millióra esett vissza” – foglalta össze a visszaesés állomásait Olekszij Csernisov ukrán miniszterelnök-helyettes.³⁹ A számítások szerint 2022. február 24. előtt, a Kijev által ellenőrzött területeken még mintegy 38 millióan éltek, majd számuk 2024 végére körülbelül 32 millióra csökkent.⁴⁰ Csernisov szerint az ukránok összlétszáma, beleértve a külföldön élőket is, jelenleg körülbelül 60 millió, ennek felét azonban a diaszpóra alkotja. A háború és a mozgósítás szempontjából kulcsfontosságú az is, hogy a lakosság korfáján belül eleve a 18-25 év közöttiek alkotják a legkisebb létszámú korosztályt, s ennek a jelenleg többségében még gyermektelen korosztálynak a mozgósítása és frontra küldése a politikai vezetés és az ukrán társadalom szerint is katasztrofális gyermekszám-visszaesést eredményezne. Döntően ez az oka annak, amiért az ukránok ellenzik a hadkötelezettség korhatárának 25 év alá csökkentését.⁴¹

³⁴ Joseph TREVITHICK: [Russia May Have Started Using Jet-Powered Shahed Drones In Ukraine](#) [online], 2024. 01. 09. Forrás: twz.com [2025. 02. 14.]

³⁵ Anthony DEUTSCH – Tom BALMFORTH – Jonathan LANDAY: [Exclusive: Iran to deliver hundreds of ballistic missiles to Russia soon, intel sources say](#) [online], 2024. 08. 10. Forrás: reuters.com [2025. 02. 15.]; C. Todd LOPEZ: [Iran Gives Russia Short-Range Missiles, While U.S., Partners Expect to Keep Bolstering Ukrainian Air Defense](#) [online], 2024. 09. 10. Forrás: DOD News [2025. 02. 14.]

³⁶ Jakub BER et al.: [Defensywa i determinacja. Ukraina w trzecim roku rosyjskiej inwazji](#). 18-27. o. [online] 2024. 10. 29. Forrás: osw.waw.pl [2025. 02. 14.]

³⁷ [Ukraine's population stands at 32 million, says Deputy PM](#). [online] 2025. 02. 12. Forrás: pravda.com.ua [2025. 02. 14.]

³⁸ Daryna ANTONIUK: [Ukraine's population shrinking fast, can drop by 6 million in 30 years](#). [online] 2021. 11. 28. Forrás: kyiv-independent.com [2025. 02. 14.]; [Аналітична довідка ООН – Демографічні процеси](#). [online] 2021.11. Forrás: un.org [2025. 02. 14.].

³⁹ Stefan SCHOCHER: [Dann werden die Menschen in die Ukraine zurückkommen, ist der Vizepremier überzeugt](#). [online] 2025. 02. 12. Forrás: welt.de [2025. 02. 14.]

⁴⁰ Jakub BER et al.: i.m., 18-19.

⁴¹ Ray FURLOG: [Why Do Ukrainians Oppose Lowering The Conscription Age?](#) [online] 2025. 01. 15. Forrás: rferl.org [2025. 02. 14.]

A háború harmadik évében az ukránok egyre inkább kimerültek.⁴² Figyelembe véve az életük és vagyonyuk miatti félelmet, a mindennapi élet nehézségeit – az elszegényedés, az áramellátás korlátozása, a munkát vagy az iskolai oktatást megzavaró állandó légiriadók, a foglalkoztatási problémák, az alacsony bérek, a többletköltségek miatti eladósodás vagy a kényszerű keresetkiegészítési többletterher miatti stresszt –, a háborús fáradtság, a nagyobb társadalmi ingerültség és a több súrlódás természetes velejárói a háborúnak, az ezekre vonatkozó általános megállapítások pedig közhelyesek.⁴³ A döntő kérdés ugyanis az, hogy ezeknek milyen következményei vannak a társadalom általános állapotára nézve. Van-e jelük például a mindennapi erőszak és a köztörvényes bűncselekmények mértékében, illetve jelentkezik-e az emberek háborúhoz való viszonyában? Ami az előbbit illeti, Ukrajnában egyelőre nincs jele a mindennapi erőszak és a köztörvényes bűncselekmények rendszerszintű megugrásának.⁴⁴ A háborúhoz való viszonyban ugyanakkor – a felmérések szerint – egyértelműen tetten érhető a fáradtság. Elég talán csak azt jeleznünk, hogy miközben az invázió kezdetétől 2024 februárjáig az ukránok 71-73% körüli arányban válaszolták azt, hogy készek elviselni a háborút, amíg szükséges, ez az arány 2024 februárja és decembere között 57%-ra csökkent.⁴⁵ Ez pedig a szociológusok szerint olyan riasztó tendencia, amelyre az ukrán politikusoknak oda kell figyelniük.⁴⁶

Ugyancsak változás volt érzékelhető a háború harmadik évében az ukránok győzelemhez fűződő viszonyában. Jóllehet az erre vonatkozó felmérések igen különböző eredményeket mutatnak, az egyértelműen érzékelhető volt, hogy az ukránok körében némileg csökkent a győzelemben bízók aránya (bár a legtöbb felmérés szerint 2024 végén továbbra is egyértelmű többségben voltak a bizakodók).⁴⁷ Igen találóan fogalmaztak közös írásukban Tetjana Urbanska és Jaroszlav Konoscuk, amikor a 2024-es évet az ukránok szempontjából a „rugalmasság”, az „elfogadás” és a „kimerülés” szavakkal jellemezték. Annak fokozatos elfogadása, hogy az ország sorsa a nyugati segítségtől függ, annak tudomásul vétele, hogy az Egyesült Államok és Ukrajna érdekei különbözőek, az ukránok számára könnyen a túlélést jelentheti.⁴⁸

Fontos jelezni azt is, hogy szakértők egy része szerint az ukrán társadalmon belüli legfontosabb választóvonalat a háború harmadik évében már nem a politikai, nyelvi, vallási vagy vagyoni különbségek jelentették, hanem a háborús erőfeszítésekhez való viszonyulás és az agresszió elleni küzdelemben való részvétel.⁴⁹ Ebben az egyik póluson a katonák, családtagjaik és az önkéntesek állnak, a másikon pedig azok az ukránok, akik megpróbálnak kimaradni az állam védelméből, a magánéletbe menekülnek, vagy külföldre mennek. Ennek az új, eredetileg a 2023-as nyári offenzíva előtti mozgósítás idején a politikai közbeszédben megjelenő választóvonalnak a társadalmi-politikai vitákban való egyre markánsabb megjelenését még azok is elismerik, akiknek a felmérései alapján sokkal inkább csak vélt megosztottságként, semmint tényleges választóvonalként jelenik meg az említett szembenállás.⁵⁰ Az azonban tény, hogy a háború első hónapjaitól folyamatosan harcoló katonák a háború elhúzódásával párhuzamosan növekvő ellenszenvvel viszonyulnak a szolgálatot elkerülőkhöz, de a frontszolgálat alól törvényesen felmentett személyekhez is (például az állami és önkormányzati alkalmazottak, az Ukrán Biztonsági Szolgálat és a rendőrség tisztjei).⁵¹

⁴² Julia BARABOLJA: "Настрої та сприйняття війни значно змінилися": психологиня про вінничан на третій рік війни. [online] 2024. 12. 31. Forrás: suspilne.media [2025. 02. 14.]; Iryna KOVALENKO: Ukraine will Never Give Up, Despite War Fatigue. [online] 2025. 02. 12. Forrás: ukraineworld.org [2025. 02. 14.]

⁴³ Jakub BER et al.: i.m. 20-22.; Vira SURMAKEVICS: Сум за загиблими та втома від війни. Які настрої панують серед українців у соцмережах. [online] 2024. 11. 05. Forrás: pravda.com.ua [2025. 02. 14.]

⁴⁴ Vaszilina KOPYTKO: Найменше злочинів. Стало відомо, які області найбезпечніші в Україні. [online] 2024. 11. 08. Forrás: rbc.ua [2025. 02. 14.]

⁴⁵ How long are Ukrainians ready to bear the burden of war. [online] 2025. 01. 02. Forrás: kiis.com.ua [2025. 02. 14.]

⁴⁶ Uo.

⁴⁷ Half of Ukrainians Want Quick, Negotiated End to War. [online] 2024. 11. 19. Forrás: gallup.com [2025. 02. 14.]; Szvjatoszlav KНОМЕНКО: Соціолог Олексій Антипович: "Залужний уособлює надії і сподівання українців". [online] 2024. 12. 29. bbc.com [2025. 02. 14.]; Оцінки варіантів завершення війни у громадській думці України. [online] 2024. 12. 30. niss.gov.ua [2025. 02. 14.]

⁴⁸ Tetjana URBANSKA – Jaroszlav KONOSCUK: Не перемогти, але вистояти: до чого готуватись у 2025-му, коли світ несеться у пріп'ю. [online] 2024. 12. 31. unian.ua [2025. 02. 14.]

⁴⁹ OKSANA: The war within: how polarisation is destroying Ukrainian society. [online] 2024. 10. 25. Forrás: fact-news.com.ua [2025. 02. 14.]; Jakub BER et al.: i.m. 18-19. o. [online] 2024. 10. 29. Forrás: osw.waw.pl [2025. 02. 14.]

⁵⁰ Kateryna ODARCHENKO – Elena DAVLIKANOVA: How Divided Are United Ukrainians? [online] 2024. 12. 17. Forrás: wilsoncenter.org [2025. 02. 14.]

⁵¹ Olena PANCSENKO: «Мій не створений для війни». Як порозумітися сім'ям військових і цивільних. [online] 2024. 04. 30. Forrás: village.com.ua [2025. 02. 14.]; "Я не створений для війни": як чоловіки тікають з України, аби уникнути мобілізації – Guardian. [online] 2024. 06. 30. Forrás: bbc.com [2025. 02. 14.]

Végül fontos megemlíteni azt is, hogy az ukrán hadsereget támogató önkéntesek továbbra is a társadalom legnagyobb bizalomnak örvendő csoportját alkotják a hadsereg után.⁵² Az önkéntesek tevékenységének három fő szervezeti formája van.⁵³ Az elsőt és leggyakoribbat a katonák családjainak és barátainak kis csoportjai alkotják, akik főleg a hiányzó felszerelések (egyéni felszerelések, gyógyszerek, szállítóeszközök, drónok) beszerzésével, illetve javításával foglalkoznak. A második csoportot a kis és közepes méretű nem kormányzati szervezetek (NGO-k) alkotják, amelyeket a helyi közösségi vezetők irányítanak, együttműködésben a helyi önkormányzattal vagy üzleti vállalkozásokkal. Ezek azokkal a dandárokkal tartanak fenn kapcsolatot, amelyekben az adott településről vagy régióból származó katonák szolgálnak. Tevékenységük szintén a felszerelések beszerzésére és javítására koncentrál, de nagyobb léptékben, mint ami az első kategória csoportjait jellemzi. Az önkéntes mozgalom harmadik formáját a nagy, országos szintű, professzionális adománygyűjtést folytató szervezetek alkotják, amelyek évente több száz millió vagy több milliárd forinttal egyenértékű bevételhez jutnak. A legismertebbek a Gyere vissza élve Alapítvány⁵⁴ és a Szerhij Prytula Alapítvány,⁵⁵ amelyek fegyverek és speciális katonai felszerelések vásárlására vonatkozó engedéllyel is rendelkeznek.

Az orosz–ukrán háború harmadik évében számos politikai folyamat, illetve esemény kapcsán alakult ki komoly vita az ukrán társadalmon belül. Ezek közül a legfontosabbak a következők voltak: az elnöki hivatal hatalomkoncentrációja; a Verhovna Rada (parlament) és az ukrán kormány marginalizálódása a politikai döntések kapcsán; Volodimir Zelenszkij elnök szerepe az ukrán politikai rendszerben; az ukrán politikai ellenzék gyengesége; az elmaradt választások kérdése; illetve az oligarchák meggyengülése.

A háború harmadik évében az egyik leggyakrabban felmerülő kritika a Zelenszkij-féle ukrán vezetéssel szemben az volt, hogy a háború ideje alatt túlságosan nagy hatalom koncentrált az elnöki hivatalban. Ehhez több sajátos tényező is hozzájárult. Egyrészt a fegyveres erők vezetőjeként betöltött szerepének a háború miatti megerősödése, másrészt a hadiállapot szabályozása, harmadrészt pedig az az ukrán hagyományos politikai gyakorlat, hogy az állam első embereként az elnök és háttéremberei az ukrán alkotmányban rögzítettek túlmenően igyekeznek kiterjeszteni saját tényleges hatáskörüket. A kritikák ugyanakkor nem ezeket a tényezőket rótták fel elsősorban Zelenszkij elnöknek, hanem azt, hogy hatalmas informális hatalmat összpontosított egyetlen személy, Andrij Jermak kezében, aki 2020 márciusa óta az elnöki hivatal vezetője.⁵⁶ Jermak tényleges hatásköre messze meghaladja a formális jogait, befolyása pedig nem csupán az általa betöltött tisztségből eredő jogositványoknál, de bármely korábbi ukrán közigazgatási vezetőénél is sokkal nagyobb. Elég talán arra utalni, hogy monopolhelyzetben van az elnökhöz való hozzáférés tekintetében, illetve személyesen felügyeli az elnök hivattal együttműködő tanácsadókat és helyetteseiket, akik száma 2023-ben csaknem 80 fő volt, de még 2024-ben is több mint 45.⁵⁷ Jermakkal szemben rendkívül kritikus a társadalom megítélése.⁵⁸

Az elnöki hivatal hatalomkoncentrációjának eredménye lett az is, hogy mind az ukrán parlament, mind pedig kormány minden korábbi időszaknál nagyobb mértékben marginalizálódott a politikai döntéseket illetően.⁵⁹ A folyamat itt sem a háborúval kezdődött, hiszen az ukrán politikai rendszerre már a háborút

⁵² Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2024 роках. [online] 2025. 01. 09. Forrás: kiis.com.ua [2025. 02. 14.]

⁵³ How to become a volunteer in Ukraine during the war: searching for volunteer organizations and entry rules. [online] 2023. 05. 23. Forrás: visitukraine.today [2025. 02. 14.]; Jakub BER et al.: i.m. 27-28.

⁵⁴ Про «Повернись живим» [online] Forrás: savelife.in.ua [2025. 02. 14.]

⁵⁵ Благодійний фонд Сергія Притули. [online] Forrás: prytulafoundation.org [2025. 02. 14.]

⁵⁶ Roman ROMANYUK – Roman KRAVETS: Андрій Первозваний. Як Єрмак став головною людиною для Зеленського. [online] 2024. 06. 25. Forrás: pravda.com.ua [2025. 02. 14.]; Marcin JĘDRYSIAK: Zelenski, Jermak i wojenny mechanizm władzy na Ukrainie. Komentarze OSW, Nr. 619. [online] 2024. 08. 14. Forrás: osw.waw.pl [2025. 02. 14.]; Olena ABRAMOVICS: «Хвилю концентрація влади» та «неприємний сюрприз»: західні дипломати та експерти про зміни в українському уряді. [online] 2024. 09. 06. Forrás: radiosvoboda.org [2025. 02. 15.]; Arthur HMYRIA: Велика шахівниця Єрмака: як глава ОП впливає на Кабмін, міжнародну політику та Україну. [online] 2024. 10. 03. Forrás: thepage.ua [2025. 02. 15.]; Jakub BER et al.: Defensywa i determinacja. Ukraina w trzecim roku rosyjskiej inwazji. [online] 2024. 10. 29. Forrás: osw.waw.pl [2025. 02. 14.], 33-34.

⁵⁷ Oleksandr SZALIZSENKO: Пух ЧЕСНО опублікував повний перелік радників Зеленського та Єрмака. [online] 2023. 10. 13. Forrás: chesno.org [2025. 02. 14.]; Viktorija OLIJNYUK: Пух ЧЕСНО опублікував оновлений перелік радників Зеленського та Єрмака. [online] 2024. 06. 04. Forrás: chesno.org [2025. 02. 14.]

⁵⁸ Оцінка громадської думки щодо діяльності українських органів влади – опитування. [online] 2024. 10. 22. Forrás: interfax.com.ua [2025. 02. 14.]

⁵⁹ Oleh IVANOV: Parliament and Government Are Losing Citizens' Trust. What Could Save the Progress of the Reforms? [online] 2024. 09. 05. Forrás: voxukraine.org [2025. 02. 15.]; Як Зеленський концентрує владу і змінює уряд на тлі падіння популярності, — The Economist. [online] 2024. 09. 06. Forrás: texty.org.ua [2025. 02. 15.]; Faustine VINCENT: Ukraine's war-torn parliament: A

megelőzően jellemző volt az elnöknek az alaptörvény által meghatározott kereteken gyakran túllépő, hagyományosan erős informális státusa. Vonatkozott ez Volodimir Zelenszkijre is, akinek a pozíciója már a 2019-es parlamenti választások óta kivételesen erős volt. A 2022. februári orosz agresszió csak fokozta ezt a helyzetet, aminek eredményeként a parlament és kormány is az elnök és az elnöki hivatal döntéseinek (sokak szerint utasításainak) végrehajtója lett. Ez tény, továbbá, hogy hadiállapottal beszüntették a parlamenti ülések közvetítését, korlátozták a sajtó jelenlétét az üléseken, illetve gyakorlatilag visszahívatatlanná váltak a nem túl jól fizetett, ugyanakkor állandóan ellenőrzött képviselők, a törvényhozás számos tagja számára tette értelmetlenné a parlamenti munkát. A legjobb példa erre épp a Zelenszkijt hatalomra juttató Nép Szolgája párt, amely – miután eredeti 254 képviselőjéből 21-et elvesztett, a parlamenti üléseken pedig mindössze 170-180 fővel volt jelen – általában kénytelen volt alkalmi koalíciókat kötni, s csupán a szavazások 14%-ának esetében volt képes egyedül döntené.⁶⁰ Nem véletlen tehát, hogy Verhovna Rada-val, illetve a kormánnyal szembeni társadalmi bizalom az egyik legalacsonyabb Ukrajnában (csupán a bírságoké és az ügyészségé alacsonyabb).⁶¹

Jelentősen csökkent Zelenszkij elnök népszerűsége is (a 2022. decemberi 84%-ról 2024. decemberére 45%-ra), bár ez a politikusok között még mindig magasnak számít.⁶² Az elnök népszerűségének csökkenése több okra vezethető vissza, melyek közül a szakértők az alábbiakat tartják a legfontosabbaknak: a háború első hónapjaiban tapasztalható „zászlóeffektus” gyengülése (vagyis annak a hatásnak, hogy az emberek a veszélyhelyzetben ösztönösen a vezető köré csoportosulnak); a fronton elért sikerek elmáradása Herszon 2022. novemberi visszavételét követően; a 2023-as ukrán ellenoffenzíva kudarca; a romló pénzügyi helyzet; a korrupció a védelmi szférában; illetve az elnöki hivatal egyre nyilvánvalóbb hatalomkoncentrációja.⁶³ A felmérések ugyanakkor azt mutatják, hogy az elnöknek nincsen komoly konkurense az ukrán politikusok között, egy elnökválasztási megméretés esetén csupán Valerij Zaluzsnij, a hadsereg egykori főparancsnoka, jelenlegi londoni nagykövet, illetve egyes felmérések szerint Kiril Budanov, az ukrán katonai hírszerző szolgálat, a Felderítő Főcsoportfőnökség vezetője indulhatna eséllyel Zelenszkijjel szemben.⁶⁴ Az ukrán politikai ellenzék ugyanis szintén marginalizálódott, miután a hadiállapot minimálisra szűkítette a politikai viták lehetőségét (az oroszbarát pártokat betiltották, a gyülekezési jogot felfüggesztették, a parlament üléseit nem közvetítik, a különböző tévécsatornák ugyanazt az elnöki hivatal által ellenőrzött és cenzúrázott politikai tartalmat közvetítik).⁶⁵

Fontos ugyanakkor jelezni, hogy a közvélemény-kutatási adatok szerint a választások háború miatti elhalasztásával nem csupán a politikai vezetés, de 2024 folyamán az ukrán társadalom (relatív) többsége is egyetértett, jöllehet az előbbi álláspontja Donald Trump beiktatását követően, főleg az új washingtoni adminisztráció nyomására változni látszik.⁶⁶

Az elemzők többsége egyért azzal, hogy az egyik legnagyobb változást Ukrajnában az oligarchák politikai befolyásának jelentős csökkenése okozta. Ennek több oka is volt. Egyrészt a tulajdonukban lévő termelési létesítmények gyakran megszállt területeken voltak találhatóak, így a harcok során megsemmisültek vagy megrongálódtak (ilyen volt például Rinat Ahmetov mariupoli kohászati üzeme vagy Oleh Bakhmatyuk agrárfarmja); másrészt az oligarchák tulajdonában lévő egyes vállalatokat (a háború miatt vagy néha politikai okokból) államosították (míg Ihor Kolomojszkij a dnyiprói repülőteret vesztette el így,

symbol of resistance that's become 'a very depressing place'. [online] 2024. 10. 16. Forrás: lemonde.fr [2025. 02. 15.]; Jakub BER et al.: i.m. 34-36. o.

⁶⁰ Sofia LAZAROVA - Vitalij MIKULA: „Слуга народу” змогла проголосувати монобільшістю лише у 14% голосувань — дослідження ЧЕСНО. [online] 2024. 11. 12. Forrás: chesno.org [2025. 02. 14.]

⁶¹ Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2024 роках. [online] 2025. 01. 09. Forrás: kiis.com.ua [2025. 02. 14.]

⁶² Uo.

⁶³ Jakub BER et al.: i.m. 38. o.; How Zelensky's popularity has sunk after nearly three years of war. [online] 2024. 11. 29. Forrás: thetimes.com [2025. 02. 14.]

⁶⁴ Natalia POROSCUK: Залужний може стати президентом України? Прогноз соціолога. [online] 2025. 01. 02. Forrás: glavcom.ua [2025. 02. 15.]; Найвищі рейтинги суспільної довіри – в Залужного та Буданова. [online] 2024. 12. 10. Forrás: tsn.ua [2025. 02. 15.]

⁶⁵ Pjotr SAUER: Ukraine suspends 11 political parties with links to Russia. [online] 2022. 03. 20. Forrás: theguardian.com [2025. 02. 15.]; Andrea JANUTA: EXPLAINER: Does Ukraine have political opposition? [online] 2024. 06. 26. Forrás: kyv independent.com [2025. 02. 15.]

⁶⁶ Dmitrij SCHWARTZ: Вибори президента під час війни: 69% українців проти. [online] 2024. 02. 20. Forrás: dw.com [2025. 02. 15.]; Roman MELNYIK: Майже половина українців не підтримує проведення виборів президента під час війни — опитування. [online] 2024. 11. 14. Forrás: dw.chromadske.ua [2025. 02. 15.]; Зеленський заявив, що українці - проти виборів. Реакція миколаївців (опитування). [online] 2025. 02. 15. Forrás: korabelov.info [2025. 02. 16.]

Konsztantyin Zsevago repülőgép- és helikopter-motorgyárait). Az államosításnak természetesen leginkább az oroszbarátnak tekintett nagyvállalkozók voltak kitéve (például az energetikai szektorban érdekelt Dmitro Firtas, vagy a hazaárulással és a terrorizmus támogatásával vádolt Viktor Medvecsuk). Végül harmadrészt, az oligarchákhoz tartozó médiumok, különösen a tévéállomások, amelyek egykor a legfontosabb eszközei voltak az oligarchák nyomásgyakorlásának a közvéleményre és a politikai elitre, a kormány propagandagépezetének részévé váltak, a reklámokból pedig nem juthatnak bevételhez.⁶⁷

Az Ukrajnának nyújtott nemzetközi pénzügyi támogatásról és jelentőségéről

A kieli Világgazdasági Intézet Ukraine Support Tracker adatbázisa⁶⁸ szerint 2022 januárja és 2024 decembere között 399,8 milliárd euró értékű támogatást ajánlott fel a nemzetközi közösség Ukrajnának, amelyből 267,2 milliárd eurót át is utalt a megtámadott országnak. Ukrajnához 2022-ben 79,11 milliárd euró jutott el (a felajánlott 137,87 milliárdból), 2023-ban 90,53 milliárd (a 119,59 milliárdból), 2024-ben – vagyis a háború harmadik évében – pedig 96,92 milliárd (a 140,78 milliárdból).

Az ukrán vezetés a támogatások három típusát használhatta fel: a pénzügyit, a humanitárius, illetve a katonai támogatást. Az igénybe vehető pénzügyi támogatás teljes összege a három év alatt 118,47 milliárd eurót tett ki (2022-ben 32,3 milliárd, 2023-ban 35,34 milliárd, 2024-ben 50,83 milliárd), a humanitárius támogatásé 18,96 milliárd eurót (2022-ben 9,07 milliárd, 2023-ban 5,54 milliárd, 2024-ben 4,13 milliárd), a katonai támogatásé pedig 129,76 milliárd eurót (2022-ben 37,74 milliárd, 2023-ban 49,64 milliárd, 2024-ben 41,95 milliárd).

A Ukraine Support Tracker adatai szerint a háború három éve alatt az Egyesült Államok összesen 114,15 milliárd euró értékű támogatást nyújtott Ukrajnának (2022-ben 35,00 milliárd, 2023-ban 33,00 milliárd, 2024-ben 46,15 milliárd), míg az európai országok 132,27 milliárd euró értékűt (2022-ben 38,72 milliárd, 2023-ban 49,50 milliárd, 2024-ben 43,41 milliárd). Az egyéb donorok támogatásának értéke 20,78 milliárd eurót tett ki (2022-ben 5,39 milliárd, 2023-ban 8,03 milliárd, 2024-ben 7,36 milliárd).

Az Egyesült Államok pénzügyi támogatása 46,60 milliárd eurót tett ki a három év alatt, az európai országoké (az Európai Bizottsággal együtt) 57,06 milliárd eurót, az egyéb donoroké pedig 14,81 milliárd eurót. Humanitárius támogatásként az Egyesült Államok 3,42 milliárd eurót, az európai országok (az Európai Bizottsággal együtt) 13,19 milliárd eurót, míg az egyéb donorok 2,29 milliárd eurót juttattak Ukrajnának 2022 januárja és 2024 decembere között. Ami a katonai segélyezés értékét illeti, itt az Egyesült Államok 64,13 milliárd euró, az európai országok 61,89 milliárd euró, az egyéb donorok pedig 3,65 milliárd euró támogatást nyújtottak Ukrajnának a három év alatt.

Mindezt azért tartjuk fontosnak ilyen részletesen ismertetni, hogy jelezzük: nem állnak meg azok az állítások, melyek szerint az Egyesült Államok viselte a támogatás fő terhét, sem pedig azok, amelyek szerint az amerikaiak 350 milliárd dollárt fordítottak Ukrajna támogatására.⁶⁹ Az Egyesült Államoknak a felajánlásai is csupán 118,99 milliárd eurót tettek ki, míg az európai országoké (az Európai Bizottsággal együtt) 247,36 milliárd eurót, a többieké pedig 33,43 milliárd eurót. Tény ugyanakkor az, hogy a felajánlott összeget legnagyobb arányban a Egyesült Államok bocsátotta az ukrán vezetés rendelkezésére (96%), míg az európai államok (az Európai Bizottsággal együtt) a felajánlott támogatásuknak alig több mint a felét (53%) juttatták csak el az ukránokhoz. Az egyéb donoroknál ez az arány 62%.⁷⁰

Oroszország teljes körű inváziójának kezdete óta Ukrajna saját állami költségvetésének teljes bevételét az ország védelmének finanszírozására fordította, ami az állami költségvetés mintegy felét teszi ki. Mivel az ukrán államháztartás valamennyi polgári kiadását külföldi pénzügyi támogatásból finanszírozzák – amihez 2024-ben az eredeti tervek szerint 38 milliárd dollár volt szüksége az országnak – a katonai jellegű támogatás mellett a nemzetközi pénzügyi támogatásoknak is kulcsfontosságú jelentősége van.

⁶⁷ Oleksandr SIEDIN: [The Collapse of Ukraine's Oligarchy in Ten Years of War](#). [online] 2024. 03. 14. Forrás: wilsoncenter.org [2025. 02. 15.]; Jakub PARUSINSKI: [Opinion: Ukraine's oligarchs were once kingmakers. Where are they now?](#) [online] 2024. 08. 26. Forrás: kyivindependent.com [2025. 02. 15.]; Jakub BER et al.: i.m. 41-43.

⁶⁸ [Ukraine Support Tracker](#). [online] 2025. 02. 14. Forrás: ifw-kiel.de [2025. 02. 14.]

⁶⁹ Ivan DIAKONOV: [Trump: US has given Ukraine US\\$350 billion in aid, but where is this money?](#) [online] 2025. 02. 19. Forrás: pravda.com.ua [2025. 02. 20.]

⁷⁰ A közölt adatok mind a kieli Világgazdasági Intézet Ukraine Support Tracker adatbázisából származnak. [Ukraine Support Tracker](#). [online] 2025. 02. 14. Forrás: ifw-kiel.de [2025. 02. 14.]

2024-ben összesen 41,6 milliárd dollárnyi külföldi finanszírozás érkezett támogatások, illetve kölcsönök formájában az országba.⁷¹ A legfontosabb donorok az Európai Unió (3,2 milliárd dollár támogatás, 17,3 milliárd dollár kölcsön), az Egyesült Államok (7,3 milliárd dollár támogatás, 1 milliárd dollár támogatás a befagyasztott orosz vagyonok kamataiból), az IMF (5,3 milliárd dollár kölcsön), Japán (0,7 milliárd dollár támogatás, 3,6 milliárd dollár kölcsön), a Világbank (3,2 milliárd dollár kölcsön), Kanada (1,8 milliárd dollár kölcsön), Norvégia (0,3 milliárd dollár támogatás), illetve Dél-Korea (0,1 milliárd dollár kölcsön). 2025 januárjában Ukrajna további 3 milliárd eurót kapott az Európai Uniótól, amit szintén a befagyasztott orosz eszközökből származó bevételek biztosítottak. Mivel a külföldi pénzügyi támogatás 2024-ben nem fedezte az államháztartás teljes pénzügyi szükségletét (csupán 73%-át), a fennmaradó részt hazai kötvénykibocsátásokból pótolta az ukrán vezetés. Ennek értéke 15,8 milliárd dollárt tett ki.⁷²

Donald Trump azon végrehajtási utasításának⁷³, mely szerint 90 napra szünetelteti a külföldi segélyeket, beleértve a USAID programokat is, azok felülvizsgálatig, még inkább Elon Musknek a USAID ügynökség felszámolására tett kísérletének, igen komoly hatása van és lehet Ukrajnára. Oroszország három évvel ezelőtti teljes körű inváziója óta ugyanis Ukrajna 2,6 milliárd dollár humanitárius segélyt és 5 milliárd dollár fejlesztési segélyt kapott az 1961 óta fennálló ügynökségen keresztül. Még ennél is fontosabb azonban, hogy az ukrán kormány több mint 30 milliárd dollár közvetlen költségvetési támogatást kapott a USAID-től ugyanezen időszak alatt.⁷⁴ Az USAID volt az egyik főszereplője annak, hogy az ukrán kormány fenntarthassa működését, s biztosíthassa az állami dolgozók fizetését és állami szolgáltatásokat, miközben a USAID éves költségvetése a teljes amerikai szövetségi kiadás 0,5 %-át tette ki. A Trump-döntés hatására már eddig is több tucat humanitárius projektet függesztettek fel⁷⁵, illetve veszélybe került azoknak az ukrán médiumoknak a működése is, amelyeknek a USAID-támogatás szerkesztői függetlenséget adott, lehetővé téve számukra, hogy napirenden tartsák az ukrán kormány elszámoltatását, illetve a korrupciós visszaélések nyilvánosságára hozatalát.⁷⁶

Fegyverszállítás és védelmi jellegű támogatások Ukrajnának

Mivel a háború harmadik évében Ukrajnának nyújtott katonai támogatásról önálló elemzést⁷⁷ jelentettünk meg, jelen írásunkban csupán röviden, vázlatosan és összefoglaló jelleggel szólnunk a kérdésről.

2024 folyamán az év első részében az amerikai támogatás ingadozása nyomta rá a bélyegét az ukrán katonai helyzetre, ami a segélyeket is érintő kongresszusi vitára volt visszavezethető.⁷⁸ Azt követően a segélyezés visszaállt a korábbi szintre, illetve novembertől fokozódott.⁷⁹

A felajánlott katonai felszerelésekben a másutt hadrendből kivont eszközöktől a teljesen új gyártású eszközökig nagyon széles volt a paletta. A tüzérségi eszközök terén például Németország felajánlotta az új RCH-155 önjáró tüzérségi rendszert, aminek az első felhasználója Ukrajna lesz.⁸⁰ Látványos volt az ukrán légierő bővülése: 2024 augusztusában megérkeztek az első F-16 repülőgépek,⁸¹ 2025 februárjában pedig az első Mirage 2000-5F repülőgépek.⁸² A lég- és rakétavédelem terén jelentős felajánlásokat kapott

⁷¹ Maksym SAMOILUK: [Ukraine War Economy Tracker](#). [online] 2025. 02. 07. Forrás: ces.org.ua [2025. 02. 14.]

⁷² Uo.

⁷³ [Reevaluating and Realigning United States Foreign Aid](#). [online] 2025. 01. 20. Forrás: whitehouse.gov [2025. 02. 16.]

⁷⁴ Emily M. MCCABE - Nick M. BROWN: [U.S. Direct Financial Support for Ukraine](#). [online] 2025. 01. 13. Forrás: congress.gov [2025. 02. 16.]; Anastasiia LAPATINA: [How the Attack on USAID Hurts Ukraine](#). [online] 2025. 02. 14. Forrás: lawfaremedia.org [2025. 02. 16.]

⁷⁵ [Зупинка грантів: понад 70 установ та громадських організацій Миколаївщини залишилися без підтримки USAID](#). [online] 2025. 02. 03. Forrás: suspilne.media [2025. 02. 16.]

⁷⁶ Anastasiia LAPATINA: [How the Attack on USAID Hurts Ukraine](#). [online] 2025. 02. 14. Forrás: lawfaremedia.org [2025. 02. 16.]

⁷⁷ KEMÉNY János: [Ukrajna katonai támogatása az orosz-ukrán háború harmadik évében](#), *SVKP Elemzések*, 2025/8. [online] 2025. 02. 20. Forrás: uni-nke.hu [2025. 02. 23.]

⁷⁸ [Biden signs law securing billions in US aid for Ukraine, Israel](#) [online], 2024. 04. 24. Forrás: aljazeera.com [2025. 02. 19.]

⁷⁹ Ellen KNICKMEYER - Illia NOVIKOV - Aamer MADHANI: [Biden is rushing aid to Ukraine. Both sides are digging in. And everyone is bracing for Trump](#) [online], 2024. 12. 10. Forrás: apnews.com [2025. 02. 19.]

⁸⁰ [Verteidigungsminister übergibt erste Radhaubitze RCH 155 an die Ukraine](#) [online], 2025. 01. 13. Forrás: bmvg.de [2025. 02. 06.]

⁸¹ [F-16 fighter jets land in Ukraine to bolster defence against Russia](#) [online], 2024. 08. 01. Forrás: aljazeera.com [2025. 02. 09.]

⁸² Brad LONDON: [Ukraine gets French Mirage fighter jets, more F-16s from the Netherlands](#) [online], 2025. 02. 07. Forrás: cnn.com [2025. 02. 10.]

Ukrajna, de azok elmaradtak a várakozásoktól.⁸³ Németország,⁸⁴ Románia⁸⁵ és az Egyesült Államok⁸⁶ szállított Patriot ütegeket, Olaszország egy SAMP/T üteget.⁸⁷ Közepes és kis hatótávolságú rendszerekből is több rendszert kapott Ukrajna.

Ukrajna helyzetének megerősítése érdekében folytatta a kétoldalú szerződések megkötését. Ezek a szerződések tíz évre szólnak és rendelkeznek biztonsági vonatkozásokkal. Az elemzés lezárásáig 27 álmal kötött szerződést.⁸⁸

A nemzetközi támogatás struktúrájában is következtek be változások. Az Ukrán Védelmi Kontaktcsoport (vagy közismertebb nevén Ramstein-csoport) a feladatai egy részét leadta a NATO struktúrában újonnan létrehozott NSATU-nak (*NATO Security Assistance and Training for Ukraine – NATO Ukrajnai Biztonsági Támogatás és Kiképzés*). Az NSATU az ukrán hadseregnek a szövetséges országok területén végrehajtott kiképzésében az ukrán haderő hosszú távú fejlesztésében és az ukránoknak felajánlott segélyek koordinálásában játszik szerepet.⁸⁹

2024 hozott egy figyelemre méltó állami kezdeményezést is, ami az Ukrajnában kialakult lőszerhiány megszüntetését célozta. Csehország arra vállalkozott, hogy európai országok pénzügyi felajánlására támaszkodva a nemzetközi piacon próbál olyan tüzérségi lőszerkeket beszerezni, amikre Ukrajnának sürgősen szüksége volt (500.000 darab 155 milliméteres, 300.000 darab 122 milliméteres nehéz tüzérségi lőszerrel kívántak beszerezni 3,2 milliárd dollár értékben).⁹⁰ Petr Pavel cseh elnök a 2025 februári müncheni biztonsági konferencián azt nyilatkozta, hogy 1,6 millió lőszer szállítottak le Ukrajnának.⁹¹

A nyugati szövetséges államok

Ma már egyértelműen látjuk, hogy a nyugati szövetségi rendszeren belül 2024 volt az utolsó év, amikor a Biden-elnökség égisze alatt az Ukrajna önvédelmi harcát támogató egységes politikai-diplomáciai, gazdasági-pénzügyi, humanitárius és katonai fellépés megvalósult. Ennek pilléreit az amerikai-ukrán kétoldalú támogatás, a NATO-tagállamok koordinált támogatása, illetve az Európai Unió és tagállamainak támogatása jelentette. Mivel elemzésünk több elemében az Ukrajnának biztosított számszerűsíthető támogatásról konkrét adatokat közöltünk, a következőkben arra az alapvető változásra mutatunk rá, amelynek nyomán a háború negyedik évébe lépve a hadviselő felek (és támogatóik) cselekvési lehetőségei új kontextusba kerülhetnek azáltal, hogy a nemzetközi rendszer legbefolyásosabb szereplője, az Egyesült Államok Donald Trump megválasztásával és külpolitikai irányváltásával a konfliktus lehetőleg gyors lezárására törekszik. A háborús eszkaláció harmadik évfordulóján az még nem egyértelmű, hogy ez a „lezárás” Oroszország, vagy pedig Ukrajna érdekeit fogja jobban figyelembe venni, vagy esetleg sikerül hosszú távon fenntartható kompromisszumos, stabil megoldást kialakítani.

Arra vonatkozóan már rendelkezünk tapasztalattal, hogy mi történik akkor, amikor az amerikai pénzügyi-katonai támogatás eltűnik Ukrajna mögül. A 2023 őszétől 2024 áprilisáig tartó kongresszusi vita jelnetős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy a fogyatkozó erőforrásokra támaszkodó ukrán védelmet túl tudták terhelni Donyeck megyében, majd Avgyijivka 2024 februári elfoglalását követően a mögöttes területen sem tudták stabilizálni a frontot. Így – bár a támogatás nyárra helyreállt⁹² – az év folyamán 35-40 kilométert nyomulva nyugat felé a megye mintegy 80%-áig sikerült elfoglalni az ukrán területeket,

⁸³ Kateryna HODUNOVA: [Zelensky: Ukraine needs 25 Patriot air defense systems to cover the country](#) [online], 2024. 04. 06. Forrás: kyivindependent.com [2025. 01. 19.]

⁸⁴ Kateryna HODUNOVA: [Germany confirms delivery of Patriot system, ammunition, other aid to Ukraine](#) [online], 2024. 07. 08. Forrás: kyivindependent.com [2025. 01. 21.]

⁸⁵ Kateryna DENISOVA: [Ukraine receives Patriot air defense system from Romania](#) [online], 2024. 10. 03. Forrás: kyivindependent.com [2025. 01. 22.]

⁸⁶ Helene COOPER – Eric SCHMITT – Edward WONG – Julian E. BARNES: [U.S. to Send Another Patriot Missile Battery to Ukraine](#) [online], 2024. 06. 11. Forrás: nytimes.com [2025. 01. 21.]

⁸⁷ Oleh Pavliuk, Tetyana Oliynyk: [Italy announces delivery of SAMP/T air defence system to Ukraine by end of September](#) [online], 2024. 09. 17. Forrás: Ukrainska Pravda [2025. 01. 18.]

⁸⁸ A részletes bontást lásd a vonatkozó SVKP elemzésben.

⁸⁹ [NATO Security Assistance and Training for Ukraine](#) [online], 2024. 07. 11. Forrás: nato.int [2025. 02. 16.]

⁹⁰ Zdeněk ROD – Michael JARKOVSKÝ: [Czechia's quiet struggle for artillery shells holds lessons for Europe](#) [online], 2024. 11. 04. Forrás: Defense News [2025. 02. 15.]

⁹¹ Ruth FRAŇKOVÁ: [Pavel: Czechia delivered 1.6 million rounds of ammunition to Ukraine in a year](#) [online], 2025. 02. 16. Forrás: radio.cz [2025. 02. 16.]

⁹² [Biden signs law securing billions in US aid for Ukraine, Israel.](#) [online], 2024. 04. 24. Forrás: aljazeera.com [2025. 02. 19.]

beleértve Torecket, Vuhledárt és Velika Novoszilkát is, fokozatosan rázárva Pokrovszokra, az utolsó donyecki „erődrendszer”, Szlavjanszk és Kramatorsz déli szárnyán.⁹³

Azzal kapcsolatban már 2024 őszén is erősek voltak a kételyek, hogy amennyiben Donald Trump viszsztatér a Fehér Házba, milyen Ukrajna-politikát fog folytatni, és hogyan fog viszonyulni Oroszországhoz? Zelenszkij elnök nem véletlenül igyekezett kezdeményezni, és már októberben nyilvánosságra hozott egy öt pontból álló „győzelmi tervet”⁹⁴, ami többek között az ukrán NATO-tagságot, stratégiai (nem nukleáris) ukrán elrettentő és nagy hatótávolságú csapásmérő képesség kialakítását is tartalmazta – egyúttal felvetve az ukrán ásványkincsek és nyersanyagbázis közös felhasználását az Egyesült Államokkal és az Európai Unióval. Az más kérdés, hogy a terv nem talált nyitott fülekre. Az amerikai elnökválasztás eredményének ismeretében pedig a Biden-adminisztráció fokozta a költségvetésileg már jóváhagyott katonai támogatás eljuttatását Ukrajnának, számolva a lehetőséggel, hogy a Trump-adminisztráció mindezt leállítja.⁹⁵ Ugyanezen okból az Ukrajnát katonai eszközökkel támogató ún. Ramstein-csoport (*Ukraine Defense Contact Group*) koordinációját is a NATO égisze alá vonták, és vezetését is Nagy-Britannia vette át (legalább is a 2025-ös első ülésen). Az ukrán hadseregnek a szövetséges országok területén végrehajtott kiképzésében az ukrán haderő hosszú távú fejlesztésében és az ukránoknak felajánlott segélyek koordinálásában ma már ugyanez a NATO mechanizmus, az NSATU (*NATO Security Assistance and Training for Ukraine*) játszik szerepet.⁹⁶

Az előzetes óvatos várakozásokhoz képest is sokaknak – így a szövetséges államoknak is – meglepetést okozott, amikor a Trump-adminisztráció tagjai felvették a kapcsolatot Moszkvával, majd február 18-án Rijádban kétoldalú tárgyalást folytattak a külügyi vezetők – Ukrajna (és Európa) nélkül.⁹⁷ Miközben a rijádi tárgyalás még csak arról szólt, hogy újra kialakítsanak egy élő diplomáciai csatornát a két nagyhatalom között, az amerikai adminisztráció tagjainak eddigi nyilatkozatai eddig nem azt mutatták, hogy 2025-ben Ukrajna érdekei mentén igyekeznek rendezni a háborút, sokkal inkább valamilyen gyors lezárást próbálnak kialakítani, akár lényegi engedményekkel Oroszországnak. A müncheni biztonságpolitikai konferencia környékén látott lépések nyomán az az elemzői vélemény alakult ki, hogy az amerikaiak nem kész tárgyalási stratégiával és rendezési tervvel érkeztek Európába, csupán általános célokkal, amelyeket Donald Trump körvonalazott. Ezek a következők lehetnek:⁹⁸

- 1) Induljon el egy miniszteri szintű tárgyalási folyamat a rendezésről, amit később elnöki csúcstalálkozó is követhet.
- 2) Ennek elsődleges keretét az amerikai–orosz kétoldalú tárgyalások adják.
- 3) Ukrajna továbbra is támogatható, de csak ha ez Washingtonnak „megtérülő befektetést” jelent – akár az amerikai fegyverek (ukrán vagy európai) megvásárlása, de még inkább az ukrán nyersanyagokhoz való hosszú távú hozzáférés biztosítása által.
- 4) Mivel az európai rendezési elképzelések (Minszk I. és II.) korábban látványosan elbuktak, és ennek az orosz katonai agresszió folytatása és eszkalációja lett a következménye, Európa csak második körben kap szerepet a tárgyalásban, amikor az alapszabályokat már lefektették.
- 5) A rendezés „költségeit” döntően Európa viselje – akár az Ukrajnának nyújtható biztonsági garanciák, akár a katonai támogatás fenntartása és Ukrajna pénzügyi-gazdasági támogatása, újjáépítése terén is.
- 6) Közvetlen amerikai és NATO-szerepvállalás a létrehozni kívánt rendezés és megállapodás betartásában ne legyen.

Ezekre az alapelvekre Pete Hegseth brüsszeli NATO-találkozója, Scott Bessent amerikai pénzügyminiszter kijevi látogatása, a Münchenben elhangzottak, valamint Marco Rubio külügyminiszter és Trump

⁹³ [Russian offensive campaign assessment, 2024. december 31.](#) [online], 2024. 12. 31. Forrás: Institute for the Study of War [2025. 02. 19.]

⁹⁴ James WATERHOUSE – Laura GOZZI: [Zelensky presents 'victory plan' to Ukrainian parliament.](#) [online], 2024. 10. 16. Forrás: bbc.com [2025. 02. 19.]

⁹⁵ Ellen KNICKMEYER – Illia NOVIKOV – Aamer MADHANI: [Biden is rushing aid to Ukraine. Both sides are digging in. And everyone is bracing for Trump](#) [online], 2024. 12. 10. Forrás: apnews.com [2025. 02. 19.]

⁹⁶ [NATO Security Assistance and Training for Ukraine.](#) [online], 2024. 07. 11. Forrás: nato.int [2025. 02. 19.]

⁹⁷ Hümeýra PAMUK – Pasha MAGID – Stephen FARRELL et al.: [US-Russia Talks: Saudis host Ukraine meeting without Ukraine, Zelenskiy says no decision 'behind our backs'.](#) [online], 2025. 02. 19. Forrás: reuters.com [2025. 02. 19.]

⁹⁸ CSIKI VARGA Tamás: [Biztonságpolitikai konferencia Münchenben – Tanulságok Európa számára.](#) [online], 2025. 02. 17. Forrás: SVKP Elemzések, 2025/7. [2025. 02. 19.]

elnök nyilatkozatai alapján következtethetünk. Fontos, hogy Hegseth arról is szólt, hogy Ukrajna nem fogja visszakapni az oroszok által megszállt területeket, és a NATO-tagság nem reális lehetőség Kijevnek –még ha később ezzel ellentétes nyilatkozatok is napvilágot láttak. Ez a kétértelműség abból is származhat, hogy egyelőre igyekeznek a legtöbb tárgyalási opciót életben tartani, bár eddig csak Oroszország kapott egyoldalú engedményeket.

Február 25-én kedden Rijádban folytatódik az egyeztetések második köre, amelyek elvileg egy tűzszüneti megállapodáshoz kellene, hogy elvezessenek, korábbi amerikai nyilatkozatok alapján hűsvét (április 20) környékén.⁹⁹

Ehhez képest 2024-ben az európai államok körében nagyjából változatlanok voltak a pozíciók: a legtöbb NATO- és EU-tagállam, valamint az uniós intézmények is fenntartották Ukrajna támogatását. Fontos hangsúlyozni, hogy az európai támogatás paritásban van az amerikaival: az Egyesült Államok 118,99 milliárd euró, míg az európai országok (az Európai Bizottsággal együtt) 247,36 milliárd euró értékű támogatást biztosítottak eddig Ukrajnának.

Mindez azonban kevésnek bizonyulhat, ha az amerikai–orosz kétoldalú tárgyalások egy olyan „nagy alkuhoz” vezetnek, amelyeket Ukrajna (és Európa) feje felett kötnek meg. Tekintettel arra, hogy a NATO és a kétoldalú amerikai–európai (például lengyel, balti) kapcsolatok nyomán Európa államai függő helyzetben vannak Washingtontól, és tárgyalási pozíciójuk gyenge, különösképpen akkor, hanem képesek közösen fellépni. Ezért a következő hónapokban nemcsak Ukrajna sorsa, de az európai biztonsági architektúra jövője is eldőlhethet.

Törökország

A török közvélemény figyelmét 2023 októbere óta a gázai konfliktus köti le, a Fekete-tenger túlsópartján folyó orosz–ukrán háború a korábbiakhoz képest jóval kisebb terepet kapott a médiában, mint 2022-ben. Ennek ellenére a külpolitikában nem következett be változás az ukrajnai konfliktust illetően: Ankara továbbra is fenntartotta jó, vagy legalábbis pragmatikus és tranzakcionista kapcsolatát mindkét hadviselő féllel. Továbbra is elismeri és többször megerősítette Ukrajna területi integritását a Krím-félszigettel együtt, azonban ahogy az előző évekhez hasonlóan ezúttal sem csatlakozott az Európai Unió által Oroszországra kiszabott szankciókhoz. Ebből kifolyólag Törökország továbbra is fontos gazdasági köldökzsinórt jelent az északi nagyhatalom számára. Egyúttal pedig fontos turisztikai úti cél is: 2024-ben a legtöbb turista, 6,7 millió fő Oroszországból látogatott Kis-Ázsiába, amely négyszázszázalékos bővülés az előző évről képest.¹⁰⁰ A gazdasági függőség kölcsönös: Törökország az egyik legnagyobb orosz energiahordozó-importőr, egyúttal a kőolaj- és földgázfogyasztásának jelentős részét Oroszország biztosítja, ráadásul a Török Áramlatnak köszönhetően Ankara jelentős tranzitdíjból is részesül.

A fejlődő gazdasági kapcsolatok és az olykor szívélyesnek tűnő viszony ellenére tovább folytatódott a stratégiai versengés és a kimért, pragmatikus együttműködés. Törökországot kedvezőtlenül érintette, hogy az orosz kormány 2023 júliusában úgy döntött, hogy nem hosszabbítja meg a 2022-ben megkötött Fekete-tengeri Gabonamegállapodást. Mivel a megállapodás jelentős részben a török diplomácia sikere volt, ennek újjáélesztésére Ankara az elmúlt egy évben is tett erőfeszítéseket – sikertelenül. A fekete-tengeri hajózás biztonságosabbá tétele érdekében Bulgária, Románia és Törökország még 2024 elején hároméves megállapodást kötöttek a tengeri aknamentesítési együttműködésről, amely 2024 júliusától kezdetét is vette.¹⁰¹

A Moszkva és Ankara közötti együttműködést két elnöki találkozó is igyekezett fenntartani (2024. júliusában Aszتانában és októberében Kazanyban). A 2024 októberi találkozóra Oroszországban, a BRICS-államok csúcstalálkozója keretében került sor – a szervezethez Törökország szívesen csatlakozna, amit Oroszország támogatna, de a többi tag közül nem mindenki.

A két ország közötti geopolitikai küzdelemben a 2024 végén bekövetkező szíriai rezsimváltás hozott változást: az orosz csapatok kényszerű távozása megnövelte a törökök mozgásterét, s egy Ankarával szövetséges erőt sikerült hatalomra juttatnia. Ezáltal az orosz bázisok „ölelése” enyhült Törökország körül.

⁹⁹ Gavin BLACKBURN: [Donald Trump announces second round of Ukraine peace talks with Russian diplomats](#). [online] 2025. 02. 22. Forrás: euronews.com [2025. 02. 23.]

¹⁰⁰ [Turizm...Türkiye: 2024 yılında turizm geliri 60 milyar dolara ulaşarak](#). [online] 2025. 02. 01. Forrás: ilesitim.gov.tr [2025. 02. 15.]

¹⁰¹ [Sea mine drifts into Turkish Black Sea coast near Istanbul](#) [online] 2024. 12. 23. Forrás: dailysabah.com [2025. 02. 15.]

Oroszország az előző évekhez hasonlóan bírálta Ankarát, hogy fegyvereket ad el Ukrajnának.¹⁰² Az utóbbi években a török hadiipar hatalmas exportbővülésen ment keresztül, nem kis részben az ukrainai háborúnak köszönhetően. A 2023-ból rendelkezésre álló adatok alapján a török fegyverexportból Ukrajna 5,3 százalékkal részesült.¹⁰³ 2024 februárjában pedig a török drónipari vállalat, a Baykar jelentette be, hogy megkezdődött egy gyár építése Kijev térségében. Ez várhatóan 2025 augusztusára készül el, s TB2-es vagy TB3-as drónok kerülnek majd le a gyártósorokról.¹⁰⁴ A két fél közötti hadiipari együttműködés töretlen, újabb megállapodások is születtek az elmúlt egy év során (hajtóműgyártás).

A Volodomir Zelenskijjal folytatott tárgyalásokon, mint az ENSZ Közgyűlésének örve alatt zajló államfői találkozó során New Yorkban, a török vezetés többször megerősítette Ukrajna területi integritása és szuverenitása melletti elkötelezettségét, illetve egy fegyverszünet aláírásának szükségességét, valamint készséget arra, hogy tevékenyen hozzájáruljon a két fél közötti esetleges tárgyalásokhoz.¹⁰⁵ A török államfő újévi beszédében is jelezte, hogy prioritás számukra, hogy az Oroszország és Ukrajna között zajló háború egy fair békével 2025-ben véget érjen.¹⁰⁶

Ukrajna kapcsán Donald Trump megválasztását is élénk figyelemmel kísérte a török vezetés, s kedvező nyilatkozatok hangoztak el az új amerikai államfő gyors rendezési elképzeléseit illetően.¹⁰⁷ Minden esetre a török fél számára hatalmas presztíznövekedést jelentene, ha az Oroszország és Ukrajna közötti béketárgyalások Törökországban folynának, s az esetleges békeszerződés aláírására is török földön kerülne sor.

Irán

A 2025. január 17-én 20 évre aláírt orosz–iráni stratégiai megállapodás, illetve annak látványos bejelentése alapján azt gondolhatnánk, hogy az Ukrajna elleni 2022-es teljes körű háborút követően szorosabbá váló kétoldalú kapcsolatok a háború három éve alatt szárba szökkentek.¹⁰⁸ Különösen az olyan elemzéseket olvasva, amelyek az Oroszország, Irán és Észak-Korea közötti kapcsolatokat „vasháromszöggé” emlegették.¹⁰⁹ A dokumentum azonban nem tartalmaz kitélt kölcsönös katonai segítségnyújtásról vagy katonai szövetségről, bár támogatja a katonai és hadiipari együttműködést, közös hadgyakorlatok tartását, és kijelenti azt is, hogy a „Szerződő Felek konzultálnak és együttműködnek a közös, kétoldalú és regionális jellegű katonai és biztonsági fenyegetések elleni küzdelemben.”¹¹⁰ Vagyis a paktum nem jelent katonai szövetséget, sőt a legtöbb elemző szerint a megállapodás összességében inkább csak az utóbbi két évben szorossá váló kapcsolatok formalizálásának tekinthető.¹¹¹ Ennél nagyobb horderejű fejlemény, hogy még ebben az évben életbe léphet az Oroszország vezetésével működő Eurázsiai Gazdasági Unió és Irán között aláírt szabadkereskedelmi egyezmény.¹¹² Ez vélhetően jelentős mértékben növelni fogja a csekély, mintegy 4-5 milliárd dolláros kereskedelmi forgalmat a két ország között (összehasonlításképp: a Törökország és Oroszország közötti volumen ennek megközelítőleg tizenötszöröse).¹¹³ A gazdasági együttműködés számos dimenziója megjelent a két, az elmúlt években nemzetközi szinten egyre inkább elszigetelődő államnál: így a banki SWIFT-rendszer felváltására tett erőfeszítések vagy a gázkereskedelem

¹⁰² Ramazan DENGİZ – Kieran GUILBERT: [Russia criticises Turkey for supplying weapons to Ukraine while offering to broker peace](#) [online] 2024. 11. 01. Forrás: euronews.com [2025. 02. 15.]

¹⁰³ [Ihracat Raporu 2024](#). [online] Forrás: tim.org.tr [2025.02.15.]

¹⁰⁴ Can SEZER: [Turkish drone maker Baykar to invest \\$300 mln to develop jet engine, CEO says](#) [online] 2024. 10. 24. Forrás: reuters.com [2025. 02. 15.]

¹⁰⁵ Diyar GULDOĞAN: [Türkiye ready to take all kinds of facilitating steps in Russia-Ukraine war: President Erdogan](#) [online] 2024. 09. 25. Forrás: aa.com.tr (2025.02.15.)

¹⁰⁶ Erdođan, [Ukrayna ihtilafının 2025'te çözümlenmesini umuyor](#) [online] 2025. 01. 01. Forrás: iletisim.gov.tr [2025. 02. 15.]

¹⁰⁷ [Turkey's Erdogan sees easy end to Ukraine war if Trump takes solution-based approach](#) [online] 2024. 11. 08. Forrás: reuters.com [2025. 02. 15.]

¹⁰⁸ [Full text of Iran-Russia Comprehensive Strategic Partnership Agreement](#). [online] 2025. 01. 17. Forrás: irangov.ir [2025. 02. 15.]

¹⁰⁹ [The Iron Triangle: Russia Continues to Strengthen Ties with Iran and North Korea](#). [online] 2024. 10. 24. Forrás: thesoufancenter.org [2025. 02. 15.]

¹¹⁰ [Full text of Iran-Russia Comprehensive Strategic Partnership Agreement](#). [online] 2025. 01. 17. Forrás: irangov.ir [2025. 02. 15.]

¹¹¹ Nikita SMAGIN: [New Russia-Iran Treaty Reveals the Limits of Their Partnership](#). [online] 2025. 01. 21. Forrás: carnegieendowment.org [2025.02.15.]

¹¹² [Iran-EAEU free trade agreement to be implemented this year — envoy](#). [online] 2025. 02. 04. Forrás: tass.com (2025.02.15.)

¹¹³ SMAGIN, i.m.

fejlesztése. Előzetes tervek szerint Azerbajdzsánon vagy Közép-Ázsián keresztül Oroszország gázt adna el Iránnak, ugyanis Teherán a szankciók miatti eszközhiány következtében korlátozottan tud termelni.¹¹⁴

Ukrajna teljes körű orosz invázióját megelőzően Oroszország és Irán kapcsolata korlátozott volt. A kapcsolatok akkor mélyültek el, amikor az orosz hadseregnek a harcok első évében szüksége lett iráni katonai támogatásra – különösen drónokra –, illetve Irán Moszkvának, illetve Oroszország Teheránnak a nemzetközi kapcsolatok demonstrálása szempontjából is jól jött a két elszigetelődő rezsim számára. Az Észak-Korea és Oroszország között 2024-ben aláírt paktum, amely kölcsönös segítségnyújtási záradékot tartalmazott arra az esetre, ha bármelyik országot támadás érné, felélénkítette a várakozásokat, hogy talán az orosz–iráni szerződés is hasonló lehet majd. Ez azonban nem valósult meg, a két ország csak abban állapodott meg, hogy nem segítenek azoknak az országnak, amely megtámadja a másikat.¹¹⁵

Míg egyesek szerint Irán szívesen elmélyítené kapcsolatait Moszkvával, mások szerint Teherán – bár kétségtelenül vágyik az orosz fegyverekre, de – igazodva külpolitikai stratégiájához, Oroszországra sem nagyhatalomként, hanem sokkal inkább egyfajta proxiként tekint.¹¹⁶

Az előbbi vallók azzal indokolják állításukat, hogy Iránnak az elmúlt egy év folyamán az eszkalálódó közel-keleti konfliktussal kellett szembenéznie, ami jelentős energiákat kötött le és jelentősen meggyengítette Teherán befolyását. Izrael folytatta csapásait a levantei térségben állomásozó iráni csapatok és proxy-k ellen, és ez Teherán korlátozott katonai reakcióit váltotta ki. A 2024 tavaszán a damaszkuszi iráni nagykövetség ellen végrehajtott izraeli támadás után Irán drónokat és rakétákat lőtt ki Izraelre.¹¹⁷ A konfliktus további eszkalációja a térségbeli iráni proxy-k ellen azok igen érzékeny veszteségével zárult. Izraeli bombák 2024. szeptemberében végeztek a Hezbollah vezetőjével Haszan Naszrallahal,¹¹⁸ a szervezet pedig további veszteségeket szenvedett a Dél-Libanonban induló izraeli offenzíva miatt. 2024 végén pedig az egyetlen állami szövetségesének, az Aszad-rezsimnek a gyors bukását kellett végig néznie. Az új szíriai rezsim az országot új külpolitikai pályára állította, s a korábbi iráni elköteleződés helyett Törökország lett az ország legfontosabb szövetségese. Ezzel az előző évtizedek során Teherán által a Szíriába fektetett pénzek, katonai támogatás és diplomáciai erőfeszítések szertefoszlottak. Ehhez többen hozzáteszik azt is, hogy Irán a közel-keleti geopolitikai meggyengülése mellett folyamatos gazdasági nehézségekkel kényyszerül szembenézni. S tavaly májusban még regnáló elnökét, Ebrahim Raiszit is elvesztette repülőgép-szerencsétlenségben, s új választást kellett kiírni, amit Maszúd Peszeskjánt nyert meg.

Többen is úgy gondolják: az orosz kapcsolat fontosságát jelzi, hogy Teherán a felvázolt fokozódó külső és belső nehézségek ellenére is folytatta Oroszország támogatását az ukrajnai konfliktusban, és igyekezett szorosabbra fogni a két állam kapcsolatát. Ennek volt köszönhető, hogy 2024 folyamán Teherán ballisztikus rakétákat adott Oroszországnak.¹¹⁹ Míg ugyanis 2022-ben és 2023-ban Oroszország szorult rá az iráni fegyverzetre, főleg a drónokra, addig a helyzet napjainkra megváltozott: az Izraellel folytatott, fent vázolt konfliktus miatt Irán számára értékelődött fel az orosz haditechnika. Igaz, egyelőre nem érkezett konkrét hír arról, hogy Teherán fejlett orosz vadászgépeket vagy légvédelmi rendszereket, például Sz-400-ast kapott volna.

Mások szerint viszont Teherán számára nem elsősorban Oroszország nagyhatalmisága a kulcsfontosságú. Az iráni vezetés ugyanis az orosz kapcsolatot is külpolitikai stratégiájába kívánja beilleszteni.¹²⁰ Az iszlám köztársaság maga csak ritkán vállal közvetlen katonai konfliktusokat, inkább olyan proxijain keresztül igyekszik érvényesíteni érdekeit, mint például a Hamasz, a Hezbollah, a jemeni húszik, valamint az iraki és más síita milíciák. Teherán tehát Oroszországot is egyfajta proxinak tekinti, s nem csak nagyhatalomnak, hanem olyan szereplőnek, akinek a közös ellenség elleni harcra való hajlandósága hasznos

¹¹⁴ Gokce Kucuk TOPBAS: [Russia, Iran energy partnership harbors strategic gains and potential risks: Expert](#) [online] 2025. 02. 05. Forrás: aa.com.tr [2025. 02. 15.]

¹¹⁵ [Full text of Iran-Russia Comprehensive Strategic Partnership Agreement](#). [online] 2025. 01. 17. Forrás: irangov.ir [2025. 02. 15.]

¹¹⁶ [What does Iran get for sending ballistic missiles to Russia?](#) [online] 2024. 09. 10. Forrás: atlanticcouncil.org [2025. 02. 15.]

¹¹⁷ Dan WILLIAMS – Parisa HAFEZI: [Iran launches retaliatory attack on Israel with hundreds of drones, missiles](#). [online] 2024. 04. 14. Forrás: reuters.com [2025. 02. 15.]

¹¹⁸ Samia NAKHOUL – Parisa HAFEZI – Maayan LUBELL: [Nasrallah's killing reveals depth of Israel's penetration of Hezbollah](#). [online] 2024. 09. 29. Forrás: reuters.com [2025. 02. 15.]

¹¹⁹ Parisa HAFEZI – John IRISH - Tom BALMFORTH - Jonathan LANDAY: [Exclusive: Iran sends Russia hundreds of ballistic missiles](#). [online] 2024. 02. 21. Forrás: reuters.com [2025.02.15.]; Fabian HINTZ: [Iranian missile deliveries to Russia: escalating military cooperation in Ukraine](#). [online] 2024. 10. 18. Forrás: iiss.org [2025. 02. 15.]

¹²⁰ Mark N. KATZ: [What does Iran get for sending ballistic missiles to Russia?](#) [online] 2024. 09. 10. Forrás: atlanticcouncil.org [2025. 02. 15.]

Irán számára. Lehetővé teszi az összeütközés elkerülését, elvonja a figyelmet Iránról, csökkenti az ellen-séggel való küzdelem költségeit. Ukrajna nem azért fontos Teherán számára, mert fenyegetést jelent, hanem mert Oroszországgal folytatott háborúja elvonja az Egyesült Államok és más nyugati országok figyelmet és erőforrásait. S így ezekből kevesebb áll rendelkezésükre Iránnal szemben.¹²¹ Ebben a logiká-ban Oroszország fő funkciója az fő ellenség lekötése, s hogy ezt meg tudja tenni, támogatni kell, függet-lenül attól, hogy kap-e cserébe Irán orosz fegyverrendszereket vagy sem. Ez a hozzáállás nagyon is illesz-kedik abba a logikában, hogy Irán inkább támogatja a közös ellenféllel harcoló proxikat, minthogy maga vegye fel a harcot.

Bárhogy is van, tény, hogy az iráni fegyverszállítások folytatódtak, és 2024 szeptemberében elkezdő-dött több száz ballisztikus rakéta Oroszországba szállítása is.¹²² Ukrán közlés szerint 2024 szeptemberéig 8060 iráni drónt vetettek be Ukrajnában az oroszok.¹²³ Mindez persze nem maradt következmények nél-kül: az Európai Unió 2024-ben kétszer is szankcionálta Iránt, amiért fegyverszállítással támogatta Orosz-országot.¹²⁴ A fegyverszállításokon kívül azonban – Észak-Koreával ellentétben – nem várható, hogy Irán katonákat küldene az ukrajnai frontra.

Összességében az Oroszország és Irán közötti együttműködés, amely az ukrajnai háború első hónapjai óta tart, 2024-ben is folytatódott, annak ellenére, hogy Irán közel-keleti szövetségi rendszerét súlyos veszteség érte Izrael támadásai és a szíriai rezsimváltás miatt. Az utóbbi ráadásul mindkét országot sú-lyosan érintette, jelentős támaszpontokat veszítettek el, illetve az elmúlt közel 10-15 év háborús erőfe-szítései váltak semmivé. Az együttműködést minden esetre ezek a folyamatok erősítik, mivel izolációjuk miatt növekszik a kölcsönös függésük. Ugyanakkor Moszkva óvatosan építi az iráni kapcsolatokat, mivel más közel-keleti partnerekkel (az Öböl-államokkal) is jó viszonyra törekszik.

India

Újdelhinek a konfliktussal összefüggő alapvető célkitűzéseiben nem állt be érdemi változás az elmúlt egy esztendő során sem, ezért a korábbi elemzéseink témával kapcsolatos megállapításait továbbra is érvé-nyesnek tekinthetjük. India az orosz–ukrán háború első két évében a küzdelemtől önmagát távol tartó, alapjában véve békepárti, ám a Moszkvával való szakítást elutasító és szigorúan nemzeti haszonelvű po-litikát vivő hatalomként lépett fel. Az első nyomásgyakorlási kísérletek elhalásával 2024-re lényegében mindenki kénytelen volt tudomásul venni ezt az álláspontot, amit az is megkönnyített, hogy Újdelhi to-vábbra sem vált nyugatellenes hatalommá, fenntartotta, sőt szorosabbra vonta együttműködését az Egye-sült Államokkal és nem támogatta közvetlenül az orosz haditermelést, vagy a hadviselési kapacitások fenntartását. Mindezzel együtt az indiaiak rendre tettek olyan gesztusokat Moszkva irányába, amelyeket az orosz propaganda felhasználhatott annak cáfolatára, hogy az ország elszigetelt, hanyatló nagyhatalom volna. Ilyen vonatkozásban – különösen a 2024. évi törvényhozási választások után – az indiai diplomácia még valamivel határozottabban is állt ki az oroszokkal ápolt kapcsolat mellett, mint korábban. Egyúttal az is megfigyelhető volt a diplomáciai események indiai promócióiból, hogy az Ukrajnával fenntartott kap-csolatot még a szimbólumok szintjén sem kezelik egyenértékűként az oroszsal,¹²⁵ és az ukrán diplomácia, amely korábban megpróbálta megnyerni Indiát, mostanra minden jel szerint beletörődött ebbe.

2024 folyamán Narendra Modi indiai miniszterelnök két ízben is vendégeskedett Oroszországban. El-sőként a júliusban, a két ország stratégiai partnerségi megállapodásában foglaltaknak megfelelő találko-zón,¹²⁶ majd októberben, a BRICS kazanyi csúcserkeztetének alkalmából.¹²⁷ A találkozók egyrészt rávi-lágtottak, hogy Újdelhi továbbra is kiemelt jelentőséget tulajdonít a bilaterális kapcsolatoknak Moszkvával

¹²¹ Uo.

¹²² Fabian HINZ: [Iranian missile deliveries to Russia: escalating military cooperation in Ukraine](#). [online] 2024. 09. 24. Forrás: iiss.org [2025. 02. 15.]

¹²³ [Ukraine says Russia launched 8,060 Iran-developed drones during war](#). [online] 2024. 09. 13. Forrás: reuters.com [2025. 02. 15.]

¹²⁴ European Council: [Iran: EU widens restrictive measures in view of Iran support of the Russian war of aggression against Ukraine and lists one individual and four entities](#). [online] 2024. 11. 08. Forrás: europa.eu [2025. 02. 15.]

¹²⁵ Erről árulkodik Narendra Modi miniszterelnök oroszországi látogatásairól, illetve a G7 olaszországi csúcstalálkozóján lezajlott találkozásairól szóló médiatudósítások, kormányzati közlemények tartalma, illetve illusztrációs képanyaga is.

¹²⁶ Ivan SHCHEDROV: [India and Russia at a crossroads](#). [online], 2025. 01. 14. Forrás: orfonline.org [2025. 01. 22.]

¹²⁷ [BRICS Summit 2024 Oct 22 Highlights: PM Modi meets Putin, Iran President for bilateral talks](#). [online] 2024. 10. 23. Forrás: thehindu.com [2025. 02. 04.]

és zavartalanul fenn kívánja azokat tartani, másrészt azt is megerősítette, hogy megítélését a nemzetközi rendszer fejlődése és a nemzetközi közösséget érintő akut problémák kapcsán nem rendeli alá az orosz, vagy nyugati véleményeknek. A júliusi találkozó alkalmával a felek zárt ajtók mögött folytattak informális beszélgetést az orosz-ukrán háborúról, amelyről csak diplomatikus frázisokkal keretezve tettek említést. Modi azonban a sajtótájékoztatón újfent megerősítette, hogy nem tekinti megoldásnak a háborút, és a párbeszédet szorgalmazza, melyhez közvetítői szerepét is felajánlotta (ez utóbbit az októberi kazanyi csúcs is megismételte). Biztosította a partnerország közvéleményét, hogy India mindig a béke oldalán áll majd, ugyanakkor optimizmust vélt kiolvasni a Putyin által elmondottakból, amit megköszönt neki.¹²⁸ Nem egészen egy hónappal korábban, június 14-én Modi beszélgetést folytatott Zelenszkij ukrán elnökkel is a G7 csoport olaszországi csúcstalálkozójának alkalmából, amelyen mindketten meghívottként vettek részt. Természetesen a háború kérdése volt a legfontosabb napirendi pont a találkozón, minden jel szerint azonban az indiai fél itt is a szokásos diplomáciai frázisaira szorítkozott a tárgyalásos béke mihamarabbi eléréséről és ennek indiai támogatásáról.¹²⁹ Az ukrán fél 2024 folyamán domináns álláspontjával ezek a gondolatok kevésbé találkoztak, Kijev számára azonban fontos a jó viszony fenntartása Újdelhivel és a konstruktív szereplő képének erősítése önmagáról.

Továbbra is fennmaradt a háború kezdete óta megfigyelhető, fokozott indiai érdeklődés a diszkontáron kínált orosz termékek iránt. Moszkva 2024-re 66 milliárd dollár értékű forgalom mellett Újdelhi negyedik legnagyobb külkereskedelmi partnere lett, és a második legnagyobb értékben exportált a dél-ázsiai országba (Kína után).¹³⁰ Ez a kivitel 2024 január és augusztus között tizenkétszer akkora értékű volt, mint az azonos időszak indiai exportja Oroszországba.¹³¹ Továbbra is komoly egyensúlytalanság jellemzi tehát a bilaterális kereskedelmet, komoly orosz aktívummal. Nem meglepő ennek nyomán, hogy a júliusi találkozón jelentős teret kaptak a kétoldalú kapcsolatok gazdasági eredményei is, amelyek között az orosz energiahordozó és műtrágya eladásokat külön hangsúlyozta az indiai fél.

India politikáját ugyanakkor nem csak a moszkvai érdekeknek megfelelő lépések jellemzik. Az ország nem támogatta például azt a – főként Oroszország számára fontos – kezdeményezést, hogy a BRICS iktassa ki az amerikai dollárt a tagállamok egymással folytatott kereskedelméből és vezessen be saját tartalékvalutát az elszámolások céljára. Ennek hátterében egyértelműen az amerikai reakcióktól való félelem áll. Mivel India jelentős többletet realizál az USA-val zajló kereskedelmén, nem kívánja veszélyeztetni ezt (különösen Donald Trump témához kapcsolódó fenyegetése után¹³²) Oroszország érdekében. Emellett az indiai külpolitika hangsúlyozza, hogy nem képvisel Amerika-, vagy Nyugatellenes stratégiai törekvéseket és a dollár szerepének leépítése sem szerepel a céljai között.¹³³ Emellett, 2024 folyamán tudósítások láttak napvilágot az indiai gyártmányú tüzérségi lövedékek megjelenéséről is az ukrán fegyveres erők lőszerellátásában. Gyakorlatilag olyan készletekről volt szó, amit a dél-ázsiai állam más európai (főként cseh és olasz) vásárlóknak adott el, azok viszont továbbadták ezeket Ukrajnának.¹³⁴ Nem újdonság ez a modell, korábban is felmerült már több ízben a háború során. Az indiai fél hivatalosan cáfolta, hogy mindez a beleegyezésével történt volna és május folyamán szigorította az exportszabályozást, garanciákat kérve a vásárlóktól arra nézve, hogy nem adják tovább a leszállított termékeket harmadik félnek.¹³⁵ Az intézkedések indoklásaként éppen az orosz-ukrán konfliktus precedenseit hozták fel.¹³⁶ Ismert az is, hogy az indiai eredetű hadianyag az Ukrajnának szállított külföldi támogatás elenyésző, 1% körüli részét teheti ki,¹³⁷ miközben az európai államok érdeklődése nő az indiai hadiiparral való szorosabb együttműködés, egyebek mellett a 155 mm-es tüzérségi lövedékek közös gyártása iránt.¹³⁸ Az Európába irányuló indiai

¹²⁸ [Start of Russian-Indian negotiations](#). [online], 2024. 07. 09. Forrás: kremlin.ru [2025. 01. 18.].

¹²⁹ [Prime Minister's meeting with the President of Ukraine on the sidelines of the G7 Summit](#). [online], 2024. 06. 14. Forrás: Ministry of External Affairs – Government of India [2025. 01. 19.].

¹³⁰ [Trade Statistics](#). [online], 2025. Ministry of Commerce and Industry – Government of India [2025. 01. 18.].

¹³¹ Ivan SHCHEDROV: i.m.

¹³² Ismail SHAKIL: [Trump repeats tariffs threat to dissuade BRICS nations from replacing US dollar](#). [online], 2025. 01. 31. Forrás: Reuters [2025. 02. 03.].

¹³³ ['No interest in weakening dollar', says Jaishankar](#). [online], 2024. 12. 08. Forrás: Hindustan Times [2025. 02. 03.].

¹³⁴ [India rejects report on transfer of ammunitions to Ukraine as 'speculative'](#). [online], 2024. 09. 20. Forrás: BBC [2025. 01. 25.].

¹³⁵ Vasudha MUKHERJEE: [Defence ministry tightens control on exports, increases equipment oversight](#). [online], 2024. 05. 28. Forrás: Business Standard [2025. 01. 25.].

¹³⁶ Uo.

¹³⁷ India rejects report on transfer of ammunitions to Ukraine as 'speculative'. i.m.

¹³⁸ Ritu SHARMA: [Ukraine-Russia War; Indian Firms To Set Up Manufacturing Lines In Estonia](#). [online], 2024. 12. 16. Forrás: The EurAsian Times [2025. 01. 25.].

szállítmányok sorsát az orosz fél is szóvá tette újdélhi partnereinek, India kormánya azonban végül nem akadályozta az eladásokat.¹³⁹ Minden bizonnyal az is közrejátszik ebben, hogy a védelmi export növelése kiemelt célként szerepel az indiai kormány terveiben, Európa pedig saját kapacitáshiánnyal párosuló megnövekedett igényei miatt fontos piac lehetne. Az orosz-ukrán háború által teremtett lehetőségeket az ország tehát nem csak az orosz fél, hanem az ellenérdekeltektől oldal számára kedvező módon is ki akarja használni – mindössze szeretné kerülni a botrányt Moszkvával és békepárti imázsának csorbulását.

Összegezve továbbra is az tapasztalható tehát, hogy az indiai állam nem kíván egyik fél elkötelezett támogatójaként sem fellépni a konfliktusban, leginkább annak korlátok között tartásában (a súlyos gazdasági és humanitárius következményekkel járó eszkaláció elkerülésében), valamint a kereskedelmi és diplomáciai kapcsolatok minél zavartalanabb építésében érdekelt. Köszönhetően az indiai önérdékkövető gyakorlatnak, 2024 ugyanakkor azt is megmutatta, hogy Oroszország sem tudja a saját kizárólagos szempontjainak megfelelő politikára készíteni a nála ma már semmivel sem gyengébb Dél-Ázsiai hatalmat. Kettejük játszmájának következő, élénk figyelemtől kísért fordulója várhatóan Putyin orosz elnök 2025. évi – szokásoknak megfelelő – viszontlátogatása lesz Indiában.

A Kínai Népköztársaság

A Kínai Népköztársaság 2024-ben is fenntartotta a háborúval kapcsolatban korábban sokat elemzett kettős politikáját, amelynek értelmében egyszerre próbálja magát a béke pártatlan és jóindulatú közvetítőjeként pozicionálni a szélesebb nemzetközi közvélemény előtt, miközben kereskedelempolitikai eszközökkel és kettős felhasználású technológiák átadásával egyértelműen az orosz háborús erőfeszítések fenntartását segítette elő. Komoly – természetesen diplomáciai megfontolásoktól sem mentes – mérlegelés tárgya volt a háború megelőző két évében, hogy ez a támogatás esetleges, és egyes kínai vállalatok részéről megvalósuló, vagy a kínai állam által ösztönzött, magasabb stratégiai céloknak alárendelt tevékenység volt-e. 2024-re a nyugati forrásokban dominánssá váló nézet már a kínai állam felelősségét hangsúlyozta a feltárt ügyletekben, elvetve a kontrollálatlan „magánakciók” lehetőségét.

Párhuzamosan ezzel, a nyugati elemzők a kínai támogatás jelentőségét is általában nagyobbak ítélték az orosz gazdaság működése szempontjából, mint a háború első két esztendejében. Egyebek mellett a kínai alkatrészek, szerszámgépek, félvezetők segítettek fenntartani az orosz hadiipart és fokozták képességeit a régi szovjet eredetű haditechnika felújítására és üzemben tartására.¹⁴⁰ Miután kínai vállalatok nagy hatótávolságú támadó drónok előállításában működtek együtt orosz cégekkel, az Egyesült Államok szankciók alá vont két kínai vállalatot az ügyletben való érdekeltységükre hivatkozva.¹⁴¹ Indoklásában az amerikai fél kifejtette, hogy a korábbi kettős felhasználású technológiáktól eltérően ez az együttműködés már kifejezetten katonai célra felhasználható termék előállítására irányult. Válaszul a kínai fél 2024 decemberében szigorította az exortellenőrzési protokollját annak érdekében, hogy megelőzze az újabb amerikai szankciókat és megvédje a semleges, csak legális kereskedelemre szorítkozó fél imázsát. Ugyanakkor a szabályozás szigorítása az USA irányába is korlátozza a kettős felhasználású anyagok értékesítését.¹⁴² Az eset általában is megvilágította, hogy Peking miként igyekszik egyensúlyozni az oroszoknak nyújtott támogatás és a Washingtonnal zajló hosszú távú stratégiai versengés szempontjai, valamint a háborúval összefüggő amerikai szankciók elkerülése között. Utóbbi tekintetben nem is annyira az áruexportöröket, hanem inkább a pénzügyi intézményeket mentesítené a szankciók kockázatától.¹⁴³ Az eredmény egyrészt a – orosz szemmel – kívánatos nyilván alulmúló, de mégis létező támogatás a moszkvai háborús erőfeszítésekhez, másrészt a kínai ellenlépések foganatosítása válaszul az amerikai restriktív intézkedésekre és kereskedelmi háborús tervekre. Mindez anélkül, hogy Kína státusza a háború kapcsán érdemben megváltozott volna a világ országainak döntő része szemében.

¹³⁹ [India-made ammunition enters Ukraine, irks defence partner Russia: Report](#). [online], 2024. 09. 19. Forrás: The Hindu [2025. 01. 22.].

¹⁴⁰ Max BERGMANN et. al.: [Collaboration for a Price: Russian Military-Technical Cooperation with China, Iran, and North Korea](#). [online], 2024. 05. 22. Forrás: csis.org [2025. 01. 21.].

¹⁴¹ Courtney MCBRIDE: [US Sees Growing China-Russia cooperation on Arms Against Ukraine](#). [online], 2024. 10. 17. Forrás: Bloomberg [2025. 01. 24.].

¹⁴² [China tightens export controls on dual-use items to the US: MOFCOM](#). [online], 2024. 12. 03. Forrás: Global Times [2025. 02. 04.].

¹⁴³ Nathaniel SHER: [Behind the Scenes: China's Increasing Role in Russia's Defense Industry](#). [online], 2024. 05. 06. Forrás: carnegieendowment.org [2025. 01. 24.].

Az elmúlt év során az amerikai-kínai rivalizálás erősödése lehetőséget teremtett az orosz félnek, hogy szívélyes gesztusok sorával demonstrálja a különleges viszonyát Pekinghez. Moszkva a segítségét cserében nyíltan támogatja a kínai partnereit a számukra fontos kérdésekben, mint például Tajvan státuszának ügye, vagy a dél-kínai-tengeri konfliktus.¹⁴⁴ Ez fejeződött ki Vlagyimir Putyin 2024 májusi pekingi látogatása alkalmával is, miközben a felek az Egyesült Államokat láttatták a globális stabilitás veszélyeztetőjének.¹⁴⁵ Tény viszont, hogy Oroszország kevés hatással bír a szóban forgó ügyek alakulására, így támogatása a jelenlegi helyzetben leginkább politikai üzenetértékkel bír, mintsem ténylegesen előre mozdíthatná a Pekingnek megfelelő rendezést. Mindez akkor is igaz, ha az orosz-kínai közös hadgyakorlatok a két hatalom szoros együttműködését demonstrálnák a rivális államok felé a csendes-óceáni-térségben.

Sokkal érdekesebb jelenség ugyanakkor, hogy az orosz állam hajlandónak mutatkozik bizonyos hadiipari, illetve haditechnikai kutatás-fejlesztési eredményeinek megosztására is a kínai partnereivel.¹⁴⁶ Ez hosszabb távon az orosz pozíciók gyengülését eredményezheti a nemzetközi fegyverkereskedelemben, illetve előnyének elvesztését olyan területeken, ahol ez még fennáll Kínával szemben is (pl. nagy teljesítményű sugárhajtóművek gyártása, tengeralattjáró-tervezés stb.). Oroszország eddig igyekezett őrizni haditechnológiai fölényét a szorosabb partnereihez viszonyítva is, az utóbbi időben azonban a kiszolgáltatottságának növekedésével Moszkva engedményekre kényszerül ezen a téren, egyrészt, hogy ellentételezze a számára nyújtott támogatást, másrészt, hogy közös gyártás/fejlesztések felkínálásával lassítsa térvetését a nyugati/amerikai technológiával szemben.¹⁴⁷

2024-ben a témával foglalkozó elemzések szokványos megállapításának számított, hogy Oroszország gazdasági talpon maradását jelentős részben Kína támogatása tette lehetővé. 2023 év végére egyes számítások szerint a kínai részesedés a teljes orosz külkereskedelemből már a 32%-ot is elérte. Ezen belül Kína az orosz importból 41%-kal részesült, míg az exportból 26%-kal.¹⁴⁸ Oroszország ugyanakkor mindössze néhány százalékot képvisel a kínai külkereskedelemből, a két hatalom közötti aszimmetria tehát nagyon erős a tekintetben, hogy melyikük van jobban rászorulva a másikra. Fontos továbbá, hogy ezek a számok egyes termékkategóriákban még ennél is nagyobb függőséget takarnak. Például mikroelektronikai eszközök tekintetében az orosz kitétség a kínai importnak 89%-ra nőhetett 2023-ban.¹⁴⁹ Kína exportja Oroszországba összességében 15,7%-kal volt magasabb 2024 szeptemberében, mint a megelőző év azonos időszakában, miközben az oroszországi importja - hivatalosan fizetési eljárásbeli fennakadások miatt - 9,2%-kal csökkent.¹⁵⁰

Mindent egybevetve a kínai állam nyugaton továbbra is az orosz fél legfontosabb partnerének tűnik a háborús erőfeszítések fenntartásában, ám Moszkva rövidtávú céljai érdekében olyan kompromisszumokra mutatkozik nyitottnak, amelyek hosszabb távon további visszaszorulását eredményezhetik a nagyhatalmi küzdőtéren. Mivel a fentiekben részletezett (és a megelőző háborús éveket jellemző) folyamatok aligha zajlottak volna le a tapasztalt ütemben az orosz-ukrán konfliktus nyílt háborús eszkalációja, a harci események és nyugati reakciók ismert alakulása nélkül, Kína – pusztán hatalmi pozíciójának szemszögéből nézve – továbbra is a háború talán legnagyobb haszonélvezője.

Észak-Korea – harmadik hadviselő fél az orosz-ukrán fronton

Az orosz-ukrán háború harmadik éve során *de facto* harmadik hadviselő félként lépett be a konfliktusba Észak-Korea is. A Koreai Népi Demokratikus Köztársaság (röviden KNDK) már a háború kezdetétől demonstratívan kiállt Oroszország mellett, sőt lőszer- és rakétaszállításaival az orosz fél fontos támaszává vált; ugyanakkor a nemzetközi közvéleményt mégis váratlanul érte, hogy harcoló alakulatokkal tényleges résztvevőivé váltak a konfliktusnak. Az észak-koreai csapatok behajózása 2024. október 8-án kezdődött

¹⁴⁴ Anya KONSTANTINOVSKY: [China, Russia, and Ukraine: October 2024](#). [online], 2024. 11. 04. Forrás: cfr.org [2025. 01. 22.].

¹⁴⁵ Brian G. CARLSON: [The Growing Significance of China-Russia Defense Cooperation](#). [online], 2024. 09. 18. Forrás: ssi.armywarcollege.edu [2025. 01. 12.].

¹⁴⁶ [US accuses China of giving 'very substantial' help to Russia's war machine](#). [online], 2024. 09. 10. Forrás: Politico [2025. 01. 25.].

¹⁴⁷ Utóbbi perspektíva merül fel pl. India tekintetében, amely az orosz eredetű haditechnika licenszgyártása mellett egyre több amerikai ajánlatot is kap közös hadiipari kutatás-fejlesztés megvalósítására.

¹⁴⁸ Alexander KNOBEL – Alexander FIRANCHUK: [The preliminary results of Russia's foreign trade in 2023. Trade turnover with China](#). [online], 2023. 12. 30. Forrás: SSRN [2025. 01. 16.], 8. o.

¹⁴⁹ Nathaniel SHER: i.m.

¹⁵⁰ Anya KONSTANTINOVSKY: i.m.

meg a KNDK keleti partvidékén, az egységeket orosz hajók szállították Vlagyivosztokba, illetve orosz szállítórepülőgépek is többször fordultak meg az észak-koreai főváros és a távol-keleti orosz kikötőváros között. A koreai katonák orosz egyenruhákat és fegyvereket kaptak, rövid „akklimatizáló” kiképzésben részesültek, majd álcázásképpen burját és jakut személyazonosító okmányokkal látták el őket.¹⁵¹

A koreaiakat légi úton szállították Oroszország Kurszk-i régiójába, számuk az ukrán és amerikai állítások szerint kb. 12 ezer fő volt, hatékonyságuk azonban már rövid idő eltelte után megkérdőjelezhetővé vált.¹⁵² A Fehér Ház ugyanis már tavaly év végén arról számolt be, hogy a koreai csapatok nem tudnak alkalmazkodni a 21. századi hadviselés követelményeihez: tüzérségi támogatás nélkül hajtottak végre „hullám-szerű” támadásokat, ráadásul téli álcázás nélküli overallokban; ezzel könnyű célpontot kínálva az ukrán drónok számára, amelyek ellen kézfegyverekkel próbáltak védekezni.¹⁵³ A dél-koreai sajtóban megszólaló észak-koreai disszidensek arról számoltak be, hogy a különböző orosz videófelvevételeken felbukkanó észak-koreai katonák egyáltalán nem tűnnek a phenjani elitalakulatok tagjainak, hanem sokkal inkább az ország vidéki területein látható sorkatonákra emlékeztetnek.¹⁵⁴ Információk láttak napvilágot arról is, hogy a Kurszk-i régióban állomásozó orosz és észak-koreai csapatok között komoly kommunikációs problémák vannak, a szövetséges katonák között több alkalommal alakult ki „baráti tűz”, aminek halálos áldozatai is lettek.¹⁵⁵

Az észak-koreai erők tehát első bevetésük óta komoly veszteségeket szenvedtek el, a phenjani rezsim mégis sokat profitál abból, hogy csapataikat bevetették a kelet-európai hadszíntéren. Egyrészt a katonák fejenként havi 2000 dolláros zsoldot kapnak az orosz féltől, aminek 90 százaléka a phenjani központi költségvetést gazdagítja.¹⁵⁶ Másrészt a Koreai Néphadsereg közvetlenül szerezhette tapasztalatokat a drónhadviselés jelentőségéről, amiket – állítja a dél-koreai hadsereg fegyvernemeinek egyesített vezérkari főnöksége – fel tudnak használni az elavult fegyveres erők modernizálására.¹⁵⁷

Az észak-koreai csapatok által elszenvedett jelentős veszteségek több közvetett jeltől is megfigyelhetőek. Egyrészt 2025 januárjától a *Rodong Shinmun* című phenjani pártlapból szinte eltűntek az ukrainai konfliktussal kapcsolatos híresszefoglalók, ami arra enged következtetni, hogy a rezsim igyekszik megelőzni az ország érintettségével kapcsolatos belső pletykák-információk terjedését. Megjegyzendő, hogy Dél-Korea pontosan ezeknek a belső információknak a felerősítése céljából a Demilitarizált Övezet térségében megkezdte az észak-koreai katonák tájékoztatását hangosbeszélőkön keresztül arról, hogy a Koreai Néphadsereg alakulatai mekkora veszteségeket szenvedtek a kelet-európai térségben.¹⁵⁸ Az elszenvedett súlyos veszteségekre enged következtetni továbbá az is, hogy az idei év első hónapjától kezdődően az észak-koreai csapatokat visszavonták a közvetlen frontvonalból, vélhetően a harci stratégia újra tervezése céljából.

A KNDK közvetlen fegyveres segítségnyújtása Oroszország részére alaposan rányomta a bélyegét Észak-Korea és Kína kapcsolatára is. Kína hagyományosan saját érdekszférájának részeként tekint a KNDK-ra, így az elmúlt évek során folyamatosan erősödő észak-koreai – orosz együttműködésre aggasztó tendenciaként tekint. A kínai ellenérzéseket egyértelműen jelzi, hogy a tavalyi évben zajlott le a KNDK és Kína diplomáciai kapcsolatfelvételének 75. évfordulója, de semmilyen nagyobb megemlékezésre nem került sor, sőt idén január elején a phenjani tömegtájékoztatás csupán távirati stílusban számolt be arról, hogy Hszi Csin-ping kínai államfő újévi köszöntőt küldött Kim Dzsong Ün részére.¹⁵⁹ A két ország kihívóan

¹⁵¹ Chang DONG-WOO: [N. Korea decides to send around 10,000 soldiers to support Russia in Ukraine war: Seoul](#). [online], 2024. 10. 18. Forrás: Yonhap News [2025. 02. 15.]

¹⁵² Park JAEWOO – Lee SANGMIN: [North Korean soldiers fighting with outdated weapons, Ukrainian sergeant says](#). [online], 2024. 12. 31. Forrás: Radio Free Asia [2025. 02. 15.]

¹⁵³ Park JAEWOO – Lee SANGMIN: [Notebook found on North Korean soldier outlines tactics for countering drones](#). [online], 2024. 12. 26. Forrás: Radio Free Asia [2025. 02. 15.]

¹⁵⁴ Kang HYUN-KYUNG: [„Blood money”: Defectors liken N. Korean soldiers in Russia to wartime slaves](#). [online], 2024. 11. 07. Forrás: The Korea Times [2025. 02. 15.]

¹⁵⁵ Park JAEWOO – Lee SANGMIN: [North Korean soldiers fighting with outdated weapons, Ukrainian sergeant says](#). [online], 2024. 12. 31. Forrás: Radio Free Asia [2025. 02. 15.]

¹⁵⁶ Kang HYUN-KYUNG, i.m.

¹⁵⁷ Lee MINJI: [N. Korea preparing for additional troop deployment, suicide drone supply to Russia: Seoul](#). [online], 2024. 12. 23. Forrás: Yonhap News [2025. 02. 15.]

¹⁵⁸ Lim JEONG-WON: [South Korea using loudspeakers to spread news of North Korean troops captured by Ukraine](#). [online], 2025. 01. 16. Forrás: Korea JoongAng Daily [2025. 02. 15.]

¹⁵⁹ Kim SOO-YEON: [N. Korea briefly reports on Xi's sending of New Year's greeting to Kim without details](#). [online], 2025. 01. 01. Forrás: Yonhap News [2025. 02. 15.]

John Lukacs

Stratégiai Védelmi Kutatási Elemzések

2025/10

lévő kapcsolatait jelzi az is, hogy a kínai hatóságok korlátozni kezdték a hosszú távú munkavállalói vízumok kiadását az észak-koreai állampolgárok számára, valamint a közös határvidéken „hazatelepítési irodákat” állítottak fel, hogy az okmányok nélkül az országban tartózkodó észak-koreaiakat hazatoloncolják. A kínai hatóságok intézkedései túlmutatnak a munkaerő beáramlásának korlátozásán, hanem az észak-koreai vállalatok Kínában zajló tevékenységeire is vonatkoznak. Az észak-koreai állampolgárok számára megtiltották a cégbejegyzést, valamint egyes észak-koreai érdekeltségek bankszámláit befagyasztották. A fentiek következtében a Kínában működő észak-koreai külkereskedelmi vállalatok azt kezdték fontolgatni, hogy tevékenységüket áthelyezik Oroszországba.¹⁶⁰

Ha a phenjani rezsím döntéshozóinak szempontjából vizsgáljuk a KNDK részvételét az orosz-ukrán konfliktusban akkor kijelenthetjük, hogy az elszenvedett súlyos veszteségek ellenére a rezsím egyértelmű haszonélvezője a részvételnek. Egyrészt – mint fentebb említettük – közvetlen anyagi haszonnal és harc-téri tapasztalatokkal gazdagodtak, másrészt Észak-Koreának a nemzetközi helyzet kínálta lehetőségeket kihasználva sikerült nagy mértékben felértékelnie önmagát az orosz döntéshozók előtt. Mindezt mi sem támasztja alá jobban, minthogy a Koreai Néphadsereg meghívást kapott, hogy 2025 májusában képviselőik csatlakozzanak a Győzelem Napi felvonuláshoz Moszkvában.¹⁶¹

¹⁶⁰ Lim JEONG-WON: [China moves to deport North Korean workers as displeasure grows over Ukraine war involvement](#). [online], 2025. 01. 22. Forrás: Korea JoongAng Daily [2025. 02. 15.]

¹⁶¹ Lim JEONG-WON: [Russia invites North Korean troops to Victory Day celebration after Moscow's defense chief meets Kim](#). [online], 2024. 12. 01. Forrás: Korea JoongAng Daily [2025. 02. 15.]

John Lukacs

Stratégiai Védelmi Kutatási Elemzések

2025/10

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta munkatársaink tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpont John Lukacs Intézetének keretében működő Stratégiai Védelmi Kutatási Program szakpolitikai kutatásokat végez, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont John Lukacs Intézet Stratégiai Védelmi Kutatási Program

Szerkesztés és tördelés:
Tálas Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: jli@uni-nke.hu

2024 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatási Elemzések (ISSN 2063-4862)

2019–2024: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)

2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)

2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Csiki Varga Tamás – Csoma Mózes – Deák András György – Egeresi Zoltán – Háda Béla –
Jójjárt Krisztián – Kemény János – Tálas Péter